

זאת ה'תורה

שבת פרשת וישב תשע"ט

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב **יצחק גינזבורג** שליט"א

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מִתּוֹרַתְךָ

מה קשור
המשיח לקוגעל?

13

מה לנו
ולעבודת המלאכים?

22

מענות ותשובות
תשובות הרב לשואלים 40

ברכות בחשבון
עיונים ורמזים בפרשה 42

המדור *אלידים*
חלומות חסידיים 45

שבע מדרגות בגילוי התורה
פתיחת אירוועי י"ט בכסלו 03

ראשית החינוך
אפשרעניש אור לח' מרחשון 09

שלוש דרכים להכנעה
ברית מילה י"ב כסלו 20

פרצוף תירוצי קושית הב"י
שיעור לחנוכה 26

מעין גנים
על יד איש בן פרצי 30

טעם מצוה
מצות יבום 34

הסיפור החסידי
סיפורים לחנוכה 36

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל קוראי ואביטה היקרים,

י"ט בכסלו כבר מאחורינו וחנוכה בפתח, ואנחנו עם עוד גליון של **ואביטה** עם דברי תורה, שיעורים והתוועדויות של **הרב יצחק גינזבורג שליט"א**.

השבוע בגליון:

נפתח עם שיעור קצר שמסר הרב בבניני האומה, פתיחה ל**אירועי י"ט כסלו**, בו מבאר הרב מדרגות של התורה, החל מדרך ארץ שקדמה לתורה ועד לתורתו של **משיח – אליה מכינה אותנו תורת החסידות**. נמשיך עם **שיעור מ'חלאקה'** על **יסודות החינוך היהודי** – קבלת עול וסיפורי צדיקים. משם נעבור ל**שיעור ברית מילה** מי"ב כסלו, בו התבארה תורה של בעל ההילולא דאותו יום – **רבי אברהם דוב מאוריטש** – הבת עין, העוסקת בשלשה שלבים בהכנעה.

לקראת **חג החנוכה** הקרב ובא, מצורפת כאן תמצית-שיעור עם התבוננות פנימית על תירוצי הקושיה המפורסמת של הבית יוסף **מדוע נחגג חנוכה במשך שמונה ימים**. משם נמשיך עם **מעין גנים** לפרשת וישב העוסק במידותיהם של **פרץ וזרח** בני יהודה.

בטעם מצוה נלמד השבוע על **מצות יבום**. ובמדור **הסיפור החסידי**, פעמיים כי טוב, עם שני סיפורים מאירים לחנוכה. **במענות ותשובות** נקרא השבוע על עבודת ה' עם היצר הרע ועל השייכות העדתית ללימוד חסידות. ובמדור **ברכות בחשבון** נקרא ונחשב על גיור ארץ כנען ועוד תופעות חשבוניות בפרשה.

את הגליון נחתום עם **המדור לילדים**, בו יספר לנו רזי על **חלומות, עיגולים וקווים ישרים**.

שבת שלום ומבורך וחנוכה שמח ומאיר לכולם,

המערכת

לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל | **עיצוב:** דעה 3 | **אביחיל** | **מערכת:** הרב יוסי פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי

הגליון מוקדש לזכות:

הרכה הנולדת **אבישג** תחי' **כהן** - **ח"י חשון**. שתגדל להיות חסידה יר"ש ולמדנית

הבחור התמים **אברהם שמעון** שי' **גלעדי** לרגל כניסתו לעול תורה ומצוות - **ח"י כסלו**

שבע מדרגות בגילוי התורה

קיצור מהלך השיעור

השיעור הקצר שלפנינו – 'ירית הפתיחה' לשיעורי והתוועדויות י"ט כסלו תשע"ט – עוסק בשלבים שונים של התגלות התורה, מתוך דגש על כך שגילוי תורת החסידות היא המבוא לגילוי תורתו של משיח.

מנקודת המוצא של תורת העולם הזה, שהאריז"ל אומר שהיא "תורת הבריאה", הולך הרב 'אחורה', לשתי קומות של תורה שקדמו למתן תורה, שכנגד יצירה (תורת האבות) ועשייה ("דרך ארץ קדמה לתורה"), ו'קדימה', למדרגות הבאות בהתגלות התורה – קבלת האריז"ל (תורת האצילות), תורת החסידות (שבכללותה מכוונת כנגד א"ק, כאשר תורת חב"ד שייכת ל"מחשבה הקדומה דא"ק") ותורתו של משיח (הנחלקת לשני ממדים באור אין סוף שלפני הצמצום, כנגד משיח בן יוסף ומשיח בן דוד). לכל ממד בתורה יש תכלית ב'עבודה', המוסברת כאן בקיצור.

מתורת העולם הזה לתורתו של משיח

לנו תורה חדשה. הפסוק אומר "תורה מאתי תצא"^א וחז"ל מפרשים^ב "תורה חדשה מאתי תצא", זה כבר משיח. אבל "יפוצו מעינותיך חוצה" זו הכנה לביאת משיח. אז צריך להבין מה היה קודם, מה היו השלבים עד שהגענו לבעל שם טוב.

שלש קבלות – הרמ"ק, האריז"ל, הבעש"ט

מי שקדם לבעל שם טוב הוא האר"י הקדוש, גילה סודות, רזין דרזין, של הקבלה. הקבלה היתה קודם, מאז רשב"י, ספר הזהר, ועד הרמ"ק שקדם לאריז"ל. בכל אופן, האריז"ל 'הקפיץ' את גילוי חכמת הקבלה קומה שלמה. אז מה כבר חידש הבעל שם טוב?

היום ערב י"ט כסלו, מאחלים לכולם: שנה טובה, כתיבה וחתימה טובה – לשנה טובה בלימוד החסידות ובדרכי החסידות תכתבו ותחתמו, כל מי שנמצא פה וכל עם ישראל שבכל אתר ואתר.

ודאי מכירים את מה שהמשיח אמר לבעל שם טוב^א, שעשה עליית נשמה ושאל את פי המשיח "אימתי קאתי מר?". המשיח ענה לו – "לכשיפוצו מעינותיך חוצה". כלומר, ביאת משיח תלויה בהפצת תורת החסידות.

מתבקש, אם כן, שנעמיק מהי תורת החסידות. מה היה קודם? מה משיח בעצמו יגלה? הרי כתוב שכאשר משיח יבוא הוא יגלה

נרשם על ידי איתיאל גלעדי. לא מוגה. מוצאי י"ז כסלו ע"ט – בניני האומה, ירושלים. "לכשיפוצו מעינותיך חוצה" – פתיחת אירועי י"ט כסלו.

א אגרת הבעש"ט לגיסו רבי גרשון קיטובר, כתר שם טוב (הוצאת קה"ת) אות א.

ב ישעיה נא, ד.
ג יקרא רבה יג, ג.

תורה. כתוב שהאבות "קיימו את כל התורה כולה עד שלא נתנה". מה ההבדל בין תורת האבות לתורה שקבלנו בסיני, שהיא תורת הבריאה? מי שמכיר את שמות העולמות – תורת האבות היא תורת עולם היצירה, עולם של רגש.

מי הם האבות ש"הם הם המרכבה"^א לה? אברהם אבינו הוא המרכבה – הוא בטל – למדת האהבה, מדת החסד. יצחק אבינו – גבורה-יראה. יעקב אבינו – תפארת-רחמים. אלו שלש המדות העיקריות של הלב, של הרגש. והתורה של האבות היא בהתאם – תורת המדות ותיקון המדות, התורה של עולם היצירה. ממילא, אפשר להבין בקלות מה התחדש במתן תורה על ידי משה רבינו – מתורת היצירה עלינו לתורת הבריאה.

"דרך ארץ קדמה לתורה" – תורת העשייה

אם יש תורת עולם הבריאה ותורת עולם היצירה צריכה להיות גם תורת עולם העשייה, שעוד יותר למטה. "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו"^ב. מהי תורת העשייה? כתוב שעד האבות גם היתה תורה. היו גדולי עולם, לא יהודים אבל גדולי עולם, צדיקים לפי ערך – כמו נח, שהתורה מעידה עליו שהוא "איש צדיק תמים"^ג – שעשו מעשים טובים. "אלה תולדות נח"^ד הם גם שם חם ויפת וגם המעשים הטובים שלו, "תולדותיהם של צדיקים"^ה.

מהם 19 הדורות שקדמו לאברהם אבינו?

ידוע מרבי אייזיק מהומיל^א, המשכיל הגדול של חסידות חב"ד, שיש שלש קבלות – קבלת הרמ"ק, שכוללת כל מה שהיה עד הרמ"ק ועד בכלל, מהזהר הקדוש עד ספר הפרדס שלו. יש את קבלת האריז"ל. ואז בא הבעל שם טוב וחדש קבלה חדשה – קבלת הבעל שם טוב. בלשון החסידות שלש הקבלות הן – השתלשלות, התלבשות, השראה. כלומר, תורת הבעש"ט היא תורת ההשראה, השראה אלקית. שוב, צריך להבין מה זה אומר.

התורה מסיני – תורת הבריאה

האריז"ל כתב כלל גדול מאד^ב: התורה שלנו, התורה שקבלנו בהר סיני, היא תורת הבריאה. הייתי חושב שהתורה היא תורת האצילות, "אורייתא מחכמה נפקת"^ג, והחכמה, אבא, מקנן בכל עולם האצילות^ד. אז הייתי חושב ש"תורת משה"^ה היא תורת האצילות. אף על פי כן, אומר האריז"ל שהתורה שלנו היא תורת הבריאה – תורה שמתלבשת בשכל, וגם השכל (הנברא) הכי גבוה, "השכלים הנבדלים" בלשון הרמב"ם^ו, הוא בריאה. זו התורה שלנו.

תורת האבות – תורת היצירה

לפני שקבלנו תורה על הר סיני גם היתה

ד מאמר "השפלות והשמחה" ממו"ה ר' אייזיק מהומיל פע"ב. מבואר בטבע היהודי מאמר "המודעות העתידית" עמ' מה ואילך; בעתה אחישנה פ"א ובכ"ד.

ה פרי עץ חיים שער קריאת ס"ת פ"ה.

ו זהר ח"ב קכא, א.

ז ראה תקונו זהר תקון ו (כג, א); תחלת פירוש הרמ"ז על זהר ח"ב, ובכ"ד.

ח מלאכי ג, כב (ובכ"ד).

ט מורה נבוכים ח"א פמ"ט.

י ראה קידושין פב, א; תנחומא בהר א.

יא בראשית רבה מז, ח; שם פב, ז; זח"ג כח, ב.

יב ישעיה מג, ז.

יג בראשית ו, ט.

יד רש"י לבראשית ו, ט; ע"פ בראשית רבה ל, ו.

תורת החסידות – אדם קדמון – היחידה שבנפש

אז מהי כבר חסידות? האם יש משהו, איזה עולם, שיותר גבוה מאצילות? כן. האצילות היא כנגד החיה שבנפש, ויש שיחה מאד חשובה של הרבי^ט שתורת החסידות היא היחידה של הנפש, בתורה גופא. מה היא היחידה בעולמות שהזכרנו? העולם שלמעלה מאצילות נקרא אדם קדמון, א"ק בקיצור. א"ק הוא אדם אחד, פרצוף אחד, מציאות אחת שכוללת את כל מה שלמטה ממנה – כל ארבעת העולמות, אצילות, בריאה, יצירה, עשיה, יוצאים מא"ק. הכל כלול בא"ק. הפסוק אומר "קרא הדרות מראש"^כ – מהראש של א"ק ה' קורא-ממשיך את כל העולמות^{כז}. אחרי הצמצום הראשון, המציאות הראשונה שנאצלה היא אדם קדמון. יש בביטוי הזה דבר והיפוכו – "אדם" הוא נברא ו"קדמון" הוא לא נברא^{כח}. איך הולך יחד? זו נשיאת הפכים.

הבעש"ט ואדמו"ר הזקן – א"ק ומחשבה הקדומה דא"ק

מה ספרו על נשמת הבעל שם טוב? בדיוק כמו הציור של אדם קדמון^{כח}, רבי אחד גדול שכולל את כל הנשמות, נשמה כללית שכל הנשמות שלנו כלולות בה. אם רוצים לדמיין מה אומר אדם קדמון – הוא אומר רבי, הרבי של כל המציאות.

באדם קדמון יש מדרגה שנקראת המחשבה הקדומה דא"ק – שם "כולם

יט י"ט כסלו תשכ"ו – נדפסה כקונטרס "ענינה של תורת החסידות".

כ ישעיה מא, ד.

כא פלח הרמון ד"ה "בראשית ברא" השני.

כב ראה ישעורים בסוד ה' ח"ב עמ' קמא.

כג ראה חסדי דוד ח"א עמ' 62 ואילך; מבוא לקבלת האר"י סימן ד פ"ב (עמ' רי).

הכל בגדר "דרך ארץ קדמה לתורה"^{טו}. דרך ארץ היא גם תורה – יש הלכות דרך ארץ, יש בש"ס מסכת דרך ארץ. מהי דרך ארץ? להיות אדם טוב, בפשטות, בהנהגות טובות – זו תורת עולם העשיה, איך להתנהג, נימוסים טובים.

קבלה – תורת האצילות

אם כן, יש לנו את תורת עולם העשיה, דרך ארץ; תורת עולם היצירה, תורת האבות שקיימו את כל התורה עד שלא נתנה; תורת הבריאה שהיא תורת משה. מה יותר מזה? באמת אצילות. האריז"ל, שאמר שתורת משה היא תורת הבריאה, אומר שקבלה – מקום הקבלה, ובקבלה הוא מתכוון למה שהוא בעצמו מגלה, מחדש – היא באצילות^{טז}.

כנגד העולמות יש את מדרגות הנשמה – נפש, רוח, נשמה, חיה, יחידה". האצילות היא חיה, ובתורה היא תורת הקבלה בכללות. שם יש את שתי הבחינות הראשונות שהזכרנו קודם – השתלשלות הספירות אחת מהשניה, כמבואר בספר התניא^{טז}, והתלבשות הפרצופים אחד בתוך השני, כנשמה בתוך גוף, שזהו היחס בין קבלת הרמ"ק ומה שקדם לקבלת האריז"ל. כלומר, כל מה שנהוג לקרוא תורת הקבלה הוא בעצם גילוי מה קורה, מה מתרחש כביכול, בעולם האצילות. כל כוונות הקבלה הם יחודים וזיווגים באצילות. משם האור נמשך למטה, אך קורה באצילות. אם כן, תורת הקבלה בכלל היא תורת האצילות.

טו ויקרא רבה ט, ג; תנא דבי אליהו רבה פ"א.

טז פרי עץ חיים שער הנהגת הלימוד פ"א (ראה תניא פרק מ בהגהה ואגרת הקדש פרק כו).

יז בראשית רבה יז, ט; דברים רבה ב, לו.

יח אגרת הקדש כ ("איהו וחיוהי").

ה-ח היא מהאותיות הגרוניות והיא נכללת ב-א. אם כן, כשאומרים 'אף' מוציאים מאדם קדמון את כל האורות של אח"פ – כך אפשר להסביר את סוד אמירת ה'אף' של הבעל שם טוב, למקם את אמירת ה'אף' שלו בעולמות העליונים.

איפה נמצא אדמו"ר הזקן, עוד פן של חידוש בתורת החסידות? הוא המחשבה הקדומה דא"ק, שעליו אומרים את החידוש, הווארט, ש"לית מחשבה תפיסא ביה כלל" היינו אפילו המחשבה הקדומה דא"ק. אלא מה? כשאדמו"ר הזקן – בעל התניא, בעל הגאולה – מביא מאמר זה הוא מוסיף עליו שני דברים: דבר אחד²⁷, על יסוד דברי הזהר²⁷, שברעותא דלבא כן נתפס אור אין סוף; הדבר השני, בתניא קדישא²⁷, הוא אור אין סוף כן נתפס במצוות מעשיות. כידוע, עיקר הענין של אדמו"ר הזקן הוא הדגש על מצוות מעשיות, שגם בהן נתפס עצמות אור אין סוף.

תורת משיח – אור אין סוף שלפני הצמצום

יש לנו להשלים רק מה יחדש לנו מלך המשיח. מיהו רבי? מיהו אדם קדמון? הוא אומר שיכול להיות משיח. הוא דוגמה, סמל, סימן – אם יש רבי, אז משיח הוא משהו מציאותי. יכול להיות משיח, כי בכל דור ודור הרבי של הדור הוא מי שיכול להיות משיח. אדם קדמון אומר שיכול להיות משיח. אז מה הוא כבר המשיח שיבוא ויגאלנו תיכף ומיד ממש? כנראה גילוי אור אין סוף ממש, מעל לגילויים של אדם קדמון.

נסקרים בסקירה אחת²⁷, כל העולמות שיהיו נסקרים בסקירה אחת, הכל יחד. ידוע הפתגם המפורסם בזהר הקדוש ש"לית מחשבה תפיסא ביה כלל"²⁷ – אין שום מחשבה שתופסת בקב"ה בכבודו ובעצמו כלל – "אפילו מחשבה הקדומה דא"ק"²⁷. זהו חידוש, יש איזו הוה-אמינא שאולי המחשבה הקדומה דא"ק תופסת באור אין סוף ממש. והנה אומרים: לא! אפילו המחשבה הקדומה דא"ק "לית מחשבה תפיסא ביה כלל". זו כבר חסידות חב"ד.

אם כן, באדם קדמון יש גם שני ממדים: יש ממד שנקרא אורות אח"פ – ראשי תבות **אזן-חוטם-פה** – שמהם נאצלו כל העולמות אבי"ע, ויש את הפנימיות בה "כולם נסקרים בסקירה אחת"²⁷, המחשבה הקדומה דא"ק. אחת החידות באישיות של הבעל שם טוב היא שהיה רגיל לומר את המלה 'אף', עד כדי כך שבמאסר אדמו"ר הזקן – שהיום טוב שלנו, י"ט כסלו, הוא יום השחרור שלו – חקרו אותו מהו ה'אף' של הבעל שם טוב, למה אמר תמיד 'אף' הלשינו שכנראה רצה לשפוך אף וחימה על מלכות הצאר ברוסיה²⁷. מהו באמת ה'אף' של הבעש"ט? יש שבעים פנים לתורה²⁷. אף פירושו חוטם, והוא גם ר"ת **אזן-פה**. שער אח"פ הוא מהשערים הגדולים והחשובים בעץ חיים של האריז"ל.

כד ר"ה יח, א.

כה הקדמת תקוני זהר יז, א ("פתח אליהו").

כו מאמרי אדהאמ"צ במדבר ח"ב ע' שפב: "כידוע המאמר דלית מחשבה תפיסא ביה כלל ואפ"י מחשבה דא"ק כו". ועד"ז מובא בכ"מ.

כז ראה המשך תרס"ז ד"ה "וספרתם" (עמ' ריג).

כח בית רבי ח"א פט"ז ובהערה א שם; הוספות לכתר שם טוב (הוצאת קה"ת, הוצאה שלישית) אות רסו (וש"נ).

כט ראה סוד ה' ליראיו שער "ארבעה עולמות" פ"ה; תשובת השנה עמ' קמו; פורים לנו עמ' צ; שיעור כ"ה אדר ע"ג פ"ה בהערה. ועוד רבים.

ל שער ד.

לא תו"א כז, א.

לב ראה זהר ח"ג רפט, ב.

לג פרק ד ובכ"ד.

המציאות, עד שיקויים "בלע המות לנצח"¹⁷,
 "ואת רוח הטמאה אעביר מן הארץ"¹⁸ לגמרי,
 לנצח. הקליפה הזו, שבהרבה מקומות
 בחסידות¹⁹ נקראת קליפת האפיקורסות,
 קליפת הכפירה, גם כאשר היא בדקות
 שבדקות, הדרך היחידה לבער אותה – היא
 על ידי גילוי שעשועים עצמיים. זהו נושא
 מאד עמוק, שצריך הרבה להתבונן בו, שרק
 השעשועים העצמיים של דוד מלכא משיחא,
 משיח בן דוד, הם מה שגומר לגמרי את תיקון
 עולם במלכות ש-די, לעשות לו יתברך דירה
 בתחתונים, שיתגלה שלא רק שהכל טוב,
 הכי טוב, אלא שהכל הוא – שהוא הכל והכל
 הוא²⁰ ו"אין עוד מלבדו"²¹ ממש.

סיכום המדרגות

כך עברנו בקיצור על שבע מדרגות –
 ארבעת העולמות אבי"ע, ולמעלה מהם א"ק,
 ולמעלה ממנו שתי מדרגות באור אין סוף
 שלפני הצמצום:

לו ישעיה כה, ח.
 לז זכריה יג, ב.

לח ד"ה "ביום ההוא יגלח" (לדורותיו, החל ממאמר אדה"ז
 ד"ה זה משנת תקע"ב), וראה בפרט ד"ה "להבין מאמר
 רז"ל... ביום ההוא יגלח" תרט"ז לאדמו"ר הצמח-צדק
 עם הגהות הרה"צ רבי הלל מפאריטש (שנדפס לאחרונה
 מכת"י, וראה אוה"ת נ"ך ח"ב ע' תשס"ז) וז"ל (קרוב
 לט"ו):

...אך קליפת האפיקורסות גרוע מכולם, כידוע בשם
 הבעל שם טוב, דיותר יש תיקון לגוי עובדי עבודה זרה
 מאפיקורס...

והנה ביטול והעברה זאת יהיה אי"ה לקץ הגאולה...
 והיינו שייעורר תענוג הפשוט הנקרא שעשועים
 העצמיים, שיאיר בהם תוספת אור מבחינת עצמותו
 ממש, ועל ידי זה יעבור לקליפת האפיקורסות הנ"ל...

לט "גאט איז אלץ און אלץ איז גאט" (ה' הוא הכל והכל הוא
 ה') – מאמר מו"ה ר' איזיק מהומיל באגרת. האגרת נדפסה
 בספר לב לדעת מאמר "וצדיק יסוד עולם" ביאור א (עמ'
 קסז ואילך).

מ דברים ד, לה.

משיח בן יוסף ומשיח בן דוד – אור המאיר לזולתו ואור המאיר לעצמו

יש גם באור-אין-סוף שתי מדרגות –
 הגילוי של משיח בן יוסף והגילוי של משיח
 בן דוד. משיח בן יוסף הוא גילוי האור המאיר
 לזולתו. בתוך אור אין סוף יש שני ממדים
 – אור שמאיר החוצה, שעתיד, מוכן ומזומן,
 להאיר החוצה, ואור שרק מאיר פנימה.

גילוי משיח בן יוסף הוא האור המאיר
 לזולתו, הרצון הפשוט להיטיב. זהו גילוי תורה
 שתגלה לנו שכל מה שה' עשה ועושה ויעשה
 הוא עצם הטוב, הכי טוב, בחיים הפרטיים
 שלנו ובחיים הלאומיים שלנו, כל מה שה'
 עושה הוא טוב, ורואים את הטוב, טוב הנראה
 והנגלה לנו. זהו הגילוי של אור אין סוף
 שמאיר לזולתו, זהו משיח בן יוסף.

מהו משיח בן דוד? משיח בן דוד הוא
 גילוי השעשועים העצמיים של הקב"ה,
 האור המאיר לעצמו כביכול. בשביל מה זה
 טוב? לכל דבר יש תכלית. מה הענין בכך
 שנוצה יחד עם משיח, כולנו, לטעום את
 הטעם של איך שה' משתעשע – שעשועי
 המלך בעצמותו? איך זה קשור לדוד המלך
 דווקא? דוד אומר "לולי תורתך שעשעי
 אז אבדתי בעניי"²² – יש לו רגש ותחושה
 מיוחדת בשעשועים עצמיים. דוד הוא מלך,
 יש לו חוש בשעשועים עצמיים, ענין שקשור
 למלך – הביטוי המלא הוא "שעשועי המלך
 בעצמותו"²³.

מה גילוי השעשועים העצמיים עושה?
 בסוף, גם אחרי משיח בן יוסף, יש עדיין
 איזו קליפה דקה שבדקה שצריך לבער מן

לד תהלים קיט, צב.

לה עמק המלך שער "שעשועי המלך בעצמותו".

תורת משיח בן דוד	אור אין סוף המאיר לעצמו
תורת משיח בן יוסף	אור אין סוף המאיר לזולתו
תורת החסידות (ומחשבה הקדומה דא"ק – חב"ד)	אדם קדמון
תורת הקבלה (קבלת האריז"ל)	אצילות
תורת משה	בריה
תורת האבות	יצירה
דרך ארץ קדמה לתורה	עשיה

שבע מדרגות, "כל השביעין חביבין"^{מא}, שמתחלקות – כמו נרות המקדש – לחמש (אחרי הצמצום) ושתים (לפני הצמצום). שה' יזכה אותנו, שנזכה ממש – אין יום יותר מסוגל מהיום הזה ממש, י"ט כסלו, יום הגאולה של אדמו"ר הזקן, וצריך להזכיר שזהו גם יום ההילולא של הרבי שלו, הרב המגיד ממעזריטש נ"ע – לדעת שלא רק יכול להיות משיח, אלא שיהיה משיח בפועל, ונעשה עוד 'הקפצה', מאדם קדמון לאור אין סוף שלפני הצמצום, עם שתי המדרגות שלו, עד שנטעם כולנו יחד משעשועי המלך בעצמותו, "ובא לציון גואל"^{מב}, שיהיה חג שמח ושנה טובה ומתוקה.

מב ישעיה נט, כ.

מא ויקרא רבה כט, ט.

ראשית החינוך

קיצור מהלך השיעור

שני החלקים של השיעור שלפנינו – שיעור שנאמר במירון, ב"ראשית הגז" לנכדו של הרב – עוסקים ביסודות החינוך מהגיל הרך ביותר.

פרק א מוסבר שראשית החינוך היא לקבלת סמכות. אכן, קבלת סמכות יכולה להצטייר בפנים שונות – מלכות (תיקון החברה-המדינה), מלך, רב, רבי ועד למשיח – ובהסברן והיחס ביניהן עוסק הפרק. הרחבת היריעה הופכת את קבלת הסמכות מ'אילוף' להכרה במעלת הסמכות ושאיפה להתקשרות (שיש בה אהבה ויראה) לסמכות טובה וראויה.

פרק ב הוא בעצם מענה לשאלה של איש-חינוך על היחס לסיפורי צדיקים. הוא מנתח את התגובות שיכול לעורר סיפור פלאי שסופר על הרה"ק מרז'ין ומתוך כך עולים ארבעה טיפוסים של ילדים – כנגד ארבעה בנינים דברה תורה" – שמגיבים באופן שונה לסיפור, ועבור כל אחד מהם צריך לשים דגש אחר בחינוך.

שערות הראש. ראשית החינוך היא להשאיר פאות, כמו שקראנו עכשיו במכתב של הרב¹, שמביא מהרבי הקודם², שהפאות הן יסוד החינוך. צריך להבין מהו יסוד החינוך דווקא בהשארת הפאות. כנראה שיסוד החינוך קשור למלכות, כי – שוב – כתוב שהפאות הן המלכות של שערות הראש. את כל השערות גוזרים ורק את המלכות, את הפאות, משאירים. כנראה שהשארת הפאות היא על דרך הפסוק "שום תשים עליך מלך"³. צריך להסביר שראשית החינוך של ילד יהודי היא שיכיר במושג מלכות, שיכיר שיש מלך. ה' הוא המלך והוא מצוה אותנו בתורה למנות מלך ישראל. מלך ישראל שאנחנו מצפים לו, הוא מלך המשיח. זהו יסוד החינוך – שיש מלך.

א. חינוך לקבלת סמכות: מלכות, מלך, רב, רבי ומשיח

שרנו את ניגון ההכנה (לארבע בבות), שהיה חביב על הרבי הרש"ב, ששלום בער נקרא על שמו, ואנחנו מברכים אותו שיהיה כמו הרבי הרש"ב. אנחנו במירון, אצל רשב"י, שיקבל השראה מרשב"י לעבוד את ה' בשמחה. רשב"י הוא "רבי שמח"⁴. כשעושים כאן אפשערעניש זו סגולה להיות שמח, ללמוד תורה בשמחה ולקיים מצות בשמחה. אפשר לנגן גם את ניגון רוסטוב, שנהגו לשיר תדיר אצל הרבי הרש"ב (והוא כונה בזמנו "דעם רבי'נס ניגון").

חינוך לקבלת עול בהשארת הפאות

כתוב⁵ שהפאות הן בחינת המלכות של

נרשם על ידי איתיאל גלעדי. לא מוגה. אור לח' מרחשון ע"ט – מירון. אפשערעניש שלום דוב בער ש'י גינזבורג.

א לקוטי דבורים (מהדורת לשה"ק) ח"ד עמ' 726.

ב פרי עץ חיים שער הסליחות פ"ז.

ג נדפס בלקוטי שיחות ח"ז עמ' 350 ואילך.

ד לוח 'היום יום' ד' איר.

ה דברים יז, טו.

מלך הוא "מלכא" ומלכות היא "מטרוניא". היחס בין המלך והמלכות הוא יחס של זכר ונקבה. שוב, לפי האריז"ל המלך עצמו אינו ספירת המלכות, אלא פרצוף ז"א, מלכא, והמלכות שלו – התנשאותו על עמו, "מלך שמו נקרא עליהם"^א – היא הנוקבא, ספירת המלכות (בחינת מטרוניא ביחס למלכא).

היות שבחינת ימין היא ז"א ("זכר חסדו"^ב) ובחינת שמאל היא נוקבא ("אשה יראת הוי"^ג), אפשר לומר ששתי הפאות, הימין והשמאלית, הן שתי בחינות של (תודעת) מלכות – מימין תודעת מלך, עצם התודעה שצריך להיות מלך, ומשמאל תודעת מלכות, הכרה ש"אין מלך בלא עם"^ד, "ברב עם הדרת מלך"^ה, התפשטות מלכות המלך על המדינה כולה, שכולם יקבלו עליהם את עול מלכות המלך. צריך את שניהם. מיהו אחד שיש לו תודעה של מלכות? יתכן – צריך לתקן זאת – שיש אנשים שחושבים על מלכות ולא חושבים על מלך. מהי מלכות בלי מלך? כמו שיש לנו ביטוי "תיקון המדינה". יש מי שמקדיש את חייו לכך שצריך לתקן את המדינה כאן, לתקן את החברה, דבר טוב, אבל הוא חושב על המלכות, ולא דווקא על המלך שחייב לעמוד בראש הפירמידה של התיקון, ובלעדיו אין תיקון (כמבואר בזהר שדווקא "כד אתתקן רישא דעמא אתתקן כולא עמא"^ו).

בכל אופן, יש מי שפועל לשם תיקון המלכות, וזהו סוד הפאה השמאלית. לעומת זאת, בסוד הפאה הימנית, יש מי שחושב רק

יש שתי פאות. מה הן שתי פאות? כתוב "שום תשים עליך מלך", ובזהר כתוב "שום לעילא 'תשים' לתתא" – צריך קודם להמליך את המלך העליון, הקב"ה, בקבלת עול מצות שמתחילה מעכשיו, ומכח המלכת ה' להמליך גם מלך בשר ודם, "דוד מלך ישראל חי וקים"^ז, כתר מלכות נמסר לדוד ולזרעו עד עולם^ח. לאור זאת, אפשר לומר שהפאה הימנית היא "שום" והפאה השמאלית היא "תשים" – "שום" לעילא 'תשים' לתתא".

[למה "שום" לעילא" פאה ימנית ו"תשים" לתתא" פאה שמאלית? הרי בדרך כלל הפוך – הימין יורד והשמאל עולה.] יש ויש. בפשט הסדר הוא שהימין עליון והשמאל תחתון – "נטה ימינו וברא שמים, נטה שמאלו וברא ארץ"^ט. מה שאתה אומר היינו במוחין – לחכמה, ימין, יש טבע של "שוב", ולבינה, שמאל, יש טבע של "רצוא" (וכן במדות – אור החסד יורד, כטבע המים היורדים ממקום גבוה למקום נמוך, ואילו אור הגבורה עולה, כטבע האש העולה מלמטה למעלה), אבל באופן פשוט "נטה ימינו וברא שמים, נטה שמאלו וברא ארץ".

מלך ומלכות – זעיר אנפין ונוקבא

אפשר לומר עוד פירוש בשתי הפאות, שתי בחינות של מלכות, ובהקדים: ראשית החינוך היא תודעת מלכות – קבלת מלכות ורצון שיהיה מלך, ושנראה את המלך, כמו שלפני מתן תורה כתוב "רצוננו לראות את מלכנו". ילד שגוזרים לו את השערות מקבל בלבו רצון לראות את מלכנו. והנה, כתוב בזהר הקדוש שיש שתי בחינות של מלך – מלך ומלכות.

יא לשון שגור בדא"ח (ראה לדוגמה לקו"ת במדבר יג, ד; דברים לה, א).

יב תהלים צח, ג.

יג משלי לא, ל.

יד רבינו בחיי לבראשית לח, ל; כד הקמח ערך ר"ה; ספר החיים פ' הגאולה פ"ב; עמק המלך שער שעשועי המלך פ"א; תניא, שער היחוד והאמונה פרק ז.

טו משלי יד, כח.

טז זהר ח"ג קלה, א. ראה אמאר בשם זה במלכות ישראל ח"ב.

ו זח"ג ערה, ב.

ז ר"ה כה, א.

ח ראה רמב"ם הלכות תלמוד תורה פ"ג ה"א.

ט פרקי דרבי אליעזר פ"ט.

י רש"י לשמות יט, ט.

הבעל שם טוב מסביר בפירוש את ההבדל בין 'רב' ל'רבי': כתוב ש"כל רב מבבל וכל רבי מארץ ישראל"³⁰, ומסביר הבעל שם טוב³¹ שה-י של רבי היא מוחין דאבא³², "נביעת האין סוף". כנראה שיש גם מעלה ברב לגבי רבי, כי אנו פוסקים כמו תלמוד בבלי (עליו נאמר "במחשכים הושיבני"³³), בחינת רב, ולא כמו תלמוד ירושלמי, בחינת רבי. לא סתם "כל רב מבבל וכל רבי מארץ ישראל" – גדול התנאים נקרא סתם "רבי" (היינו "רבינו הקדוש", רבי יהודה הנשיא), ותלמידו הגדול שייסד את עיקר ישיבות בבל, נקרא רב. אם כן, יש אחד שנקרא רבי, והוא מארץ ישראל, ואחד שנקרא רב, והוא בבבל – והלכה כמו רב, הוא מייסד את הראש של בבל. ידוע³⁴ שתלמידו, רב יהודה, לא הרשה לתלמידיו לעלות לארץ ישראל – דרש שמי שנמצא בבבל אסור לו לעלות לארץ ישראל. רבי זירא הפר את הגזרה שלו. בכל אופן, מה היחס בין רבי לרב? רבי הוא מוחין דאבא ורב הוא מוחין דאמא, וישנה מעלה גם במוחין דאמא (מוחין דאבא היינו תפילין דר"ת ואילו מוחין דאמא היינו תפילין דרש"י. להלכה, עיקר התפילין הם של רש"י, ודוק).

נחזור לחינוך, לילד שמניחים לו פאות, שענין הכרת הסמכות: מה ההורים והמורים צריכים להחזיר בילד? אם אלה הורים חסידיים

על המלכת מלך – צריך מלך, והמלך כבר ידאג לתיקון המדינה-המלכות (אני בודאי אקבל על עצמי את עול מלכותו, ואם המלך ירצה לגייס אותי להשתתף באופן פעיל בהקמת והסדרת המלכות – הנני!).

שוב, ה"מלכא", המלך, הוא בחינת ז"א והמדינה היא ספירת המלכות – וצריך את שניהם. בכל אופן, בעלמא דין, כתוב שצריך "לאכללא שמאלא בימינא"³⁵ – שהשמאל יוכלל בתוך הימין. ולענינו, שהרצון למלכות – הרצון לתקן את המלכות, כל הפעילות שעושים לתיקון המדינה – יהיה כלול ברצון למלך.

רבי ורב – חכמה ובינה

יש עוד זוג מושגים הדומה למלך ומלכות. כעת אמרנו שראשית החינוך הוא לנטוע בלבו של ילד את הרצון לחפש את הסמכות האמתית, המלך, וגם את התיקון, תיקון המדינה (החל מהחברה הקרובה שלו, הכתה שלו). במשך הזמן הוא ימצא את השליחות הפרטית-האישית שלו בתוך המערכת, אבל קודם צריך לטעת בו את התודעה של "שום תשים עליך מלך", ובכלל הכרה מי הסמכות, מי הרבי כאן, הכרה מהו רבי. כל אחד צריך רבי, דמות-מפות שמעליו. את התודעה הזאת מקבלים מהאפשרעניש.

אצל חסידים נהוגה המלה שאמרנו כרגע – 'רבי'. עד הבעל שם טוב היו רבנים גדולים, צדיקים גדולים, גאוני עולם, שגם היו מנהיגים, כמו מלכים, אך החידוש של הבעל שם טוב היה שיש רבי (בדורות עברו לא כל כך דברו על מלך או על מלכות³⁶), אם כי בחז"ל, כשנעשה ראש ישיבה חדש הביטוי הוא ש'מלך פלוני'³⁷).

יז ראה זהר ח"ג קעח, א.

יח על המעבר מתקופת ה'צדיקים' לתקופת ה'מלכים' – ראה מלכות ישראל ח"ב מאמר "מלך וסנהדרין ותנועת החסידות" הערה כו.

יט ראה ברכות סד, א: "תרתין שנין מלך רבה עשרין ותרתין

כא שנין מלך רב יוסף".

כב תקוני זהר חדש צח, א; ראה שם הגדולים סדר תנאים ואמוראים.

כג כתר שם טוב (הוצאת קה"ת) אות קמ.

כד בכוונות הארזי"ל מוחין דאבא הם סוד "אלהי אברהם". שמו המקורי, אברם, רומז ל"שכל הנעלם מכל רעיון" (ראה תו"א ריש פרשת לך לך). והנה, "נביעת האין סוף" = אברהם-אברהם-אברהם, הוא הרבי הראשון, והוא סוד ["נעשה אדם] בצלמנו כדמותנו" (בראשית א, כו), רצון הש"ת בבריאת האדם, פסגת הבריאה כולה שנבראה במדת ה"חסד לאברהם" (מ"כ ז, כ), "עולם חסד יבנה" (תהלים פט, ג), "בהבואם-באברהם" (בראשית רבה יב, ט).

כה איכה ג, ו. סנהדרין כד, א.

כז שבת מא, א.

ותליא", קוצו של י. צריך גם רבי וגם רב. למשל, בדרך כלל ההבדל שרבי הוא בעל נסתר ורב הוא בעל נגלה. אבל הרבי שלנו הוא גם רב גדול, בעל נגלה, וגם בעל נסתר (מייסד חסידות חב"ד הוא אדמו"ר הזקן, רבי גדול, שמכונה בפי העולם "רב" על שם השלחן ערוך שהוא חבר). צריך גם את זה וגם את זה, וגם לחבר אותם יחד.

ולסיכום:

קוצו של י	משיח
י	רבי
ה	רב
ו	מלך
ה	מלכות

השלמות – "ישראל בעל שם טוב"

קעת נתחיל לעשות רמזים יפים: כמה שוה **רבי** ועוד **רבי**? 414, הממוצע הוא **אור**, רז. מוחין הם אור, חכמה ובינה הם אור. אחד הפירושים של "יהי אור ויהי אור"¹⁰ הוא "יהי אור" החכמה, הברק המבריק על השכל, "ויהי אור" הבינה, בהבנה והשגה טובה (על אור זה בפרט נאמר ההמשך – "וירא אלהים את האור כי טוב"¹¹), כי טוב לגנוז בכלי, כלי הבינה, יסוד אמא, סוד ציור האות **ט דטוב**, ד"טוביה גניז בגוויה"¹²). אף שעל בינה בפני עצמה כתוב "במחשכים הושיבני כמתי עולם", בחינת חשך יחסית לאור החכמה, אבל צריך רבי ורב בשביל שיהיו פעמיים אור. אחת מהגימטריאות של התניא¹³ היא ש"ואהבת" עולה **ב** פעמים **אור**. אצלנו שני ה-**אור** הם שני המוחין, **רבי ורב**. שוב, אצל ילד קטן היינו סמכות – סמכות עליונה – דבר מאד חשוב. אי אפשר ללמוד תורה אם אין סמכות, אי אפשר להתחנך אם אין דמות-מופת (**סמכות = מופת**).

כו בראשית א, ג.
כז שם פסוק ד.

כח ראה זח"ב רל, א (ובספר אותיות לשון הקדש אות טית).

כט תניא סוף פרק מג.

וילד חסידי, מחדירים בו – החל מהרגע הראשון, אבל נכנס לראש מהאפשרוניש – שיש רבי. אם הוא בן להורים ליטאיים, נאמר, מה מכניסים לו לראש? שיש גדול הדור, שיש רב אחד שהוא גדול הדור. לא רבי חסידי, אבל הוא גדול הדור ומה שהוא אומר – ככה זה.

היחס בין החינוך החסידי, שיש רבי, לבין החינוך השני – כולנו יהודים ("כולם אהובים, כולם ברורים, כולם גבורים, כולם קדושים") – שיש אחד שהוא הרב (ובשבילו לומר 'רב' יתר מכובד מאשר לומר 'רבי', פשיטא, זהו רב!), הוא בין האות **י** לאות **ה** של שם הוי', אותיות המוחין. יש סמכות של רבי ויש סמכות של רב. מהם מלך ומלכות שאמרנו קודם? **וה**, ה-ו היינו מלכא, ז"א, והמלכות (אותה צריך לתקן) היא ה תתאה.

"מלך המשיח" –

"ז"א בעתיקא אחיד ותליא"

אם כן, אמרנו **י-ה-ו-ה** – רבי-רב-מלך-מלכות. מה יהיה קוצו של י? שוב, הרבי שלנו חינוך שצריך לחנוך את הילד – חינוך שמתחיל מהשארית הפאות – על משיח. כתוב בזהר ש"ז"א בעתיקא אחיד ותליא"¹⁴ – יש מלכים צדיקים, מלכי בית דוד, אבל מי הכתר? משיח. אם כן, יש לנו פרצוף חשוב, שבראשו יש משיח. מתחת למשיח – בעצם כולולים בדיקנא שלו, כידוע שאבא ואמא "במזלא תליין"¹⁵, לא בעצם עתיקא – נמצאים הרבי והרב. אם הרבי הוא מלך המשיח – כמו שיש חב"דניקים שאומרים היום, "הרבי מלך המשיח" – כבר אומרים שלשה מתוך החמשה בנשימה אחת, ה'רבי', 'מלך' ו'משיח' רק חסרים ה'רב' וה'מלכות', ה עילאה ו-ה תתאה. רבי הוא אבא ומלך הוא ז"א, אבל כאן לא סתם מלך אלא "מלך המשיח", מה ש"ז"א בעתיקא אחיד

כה זהר ח"ג רצב, א.

שם כבוד מלכותו לעולם ועד". גם פלאי פלאים. הרי התחלנו מפאות, שהן תודעה של מלכות, והפרצוף שבנינו עולה כולו "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". איך קוראים לפסוק הזה בזהר¹⁷ (עליו מושתת שער היחוד והאמונה)? "יחודא תתאה". יחודא עילאה הוא "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד"¹⁸ ויחודא תתאה "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", 1000 ו-משיח.

בכלל, מה ההבדל בין מצות החינוך, שמתחילה באפשרעניש, לבין בר מצוה, בו הנער נעשה איש ומחויב בכל המצוות שבתורה? יש הסבר אחד שהחינוך, עד הבר מצוה ולא עד בכלל, הוא יחודא תתאה. הדעת שבר המצוה מקבל בגמר כניסת הנפש האלקית – כמו שאדמו"ר הזקן כותב, פוסק, בשו"ע¹⁹ – היינו התודעה, היכולת להתבונן, ביחודא עילאה. בחינוך עדיין אין לו "דעת עליון", של יחודא עילאה, אבל החינוך הוא לתת לו "דעת תחתון" של יחודא תתאה.

מי אמר "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד"? יעקב אבינו לבניו²⁰. אף שהם כבר היו גדולים, הוא אמר זאת לכל הצאצאים – כפי שהסברנו הרבה פעמים, זהו הפסוק לחינוך כל הדורות, כל הילדים שיבואו.

קבלת סמכות ותיקון החברה מגיל שלש

אם כן, הסברנו שהחינוך, יחודא תתאה, הוא קבלת עול סמכות – כולם סוגים שונים של גדולי ישראל. רק מה? הדבר התחתון הוא שאדם חושב שמה שעלי לעשות הוא לתקן – יש פה צבור, יש פה חברה. יש איזו מרות מסוימת בעצם החברה – להרבה אנשים יש

נקח את הרבי והרב (חכמה ובינה, אבא ואמא), שהם אור-אור (דהיינו אור-אין-סוף, וכן "ואהבת"; "מקור חיים"²¹ – "כי עמך מקור חיים באורך נראה אור"; "רחמנא לבא בעי"²² ועוד) ונחבר ל-מלך ו-מלכות. יש פה שני יחודים – יחוד של רבי ורב, "יחודא עילאה", ויחוד של מלכא ומלכות, "יחודא תתאה". כמה שוה מלך-מלכות? 586, בגימטריא ירושלם, עיר הבירה של המלכות. הכל יחד – רבי רב מלך מלכות – שוה 1000, אלף אורות של מתן תורה²³. שוב, כאשר לוקחים את הרבי והרב ומייחדים עם המלך והמלכות – "ליחדא שם יה ב-וה ביחודא שלים בשם כל ישראל" – מקבלים אלף, "האלף לך שלמה"²⁴ (= ישראל, היינו "בשם כל ישראל"), אלף אורות שקבל משה רבינו במתן תורה²⁵, מספר חשוב. איך דורשי רשומות²⁶, מתלמידי הבעל שם טוב, דרשו את האלף אורות? 1000 עולה ישראל בעל שם טוב. אולי חושבים שהוא רק רבי, לא רב, אבל הוא גם רבי, גם רב, גם מלך וגם מלכות, 1000.

חינוך ל"יחודא תתאה"

אבל צריך "ז"א בעתיקא אחיד ותליא", ו"נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן"²⁷, משיח הוא שיתקן את המדינה-המלכות, וכאשר מוסיפים משיח למספר הנ"ל, 1000, מקבלים 1358. מה אומר המספר הזה? הוא הגימטריא של הפסוק השני של קריאת שמע – "ברוך

ל תהלים לו, י.

לא סנהדרין קו, ב (וברש"י). זח"ב קסב, בעוד.

לב יש כאן יג אותיות, כאשר הרת"ס – רבי רב מלך מלכות – שוה 630, השאר שוה 370, סוד שם סג וחלק מיליון, כמבואר באריז"ל.

לג שיר השירים ח, ב.

לד ספר הליקוטים פרשת כי תשא.

לה כתבי רי"א ביחאווסקי.

לו ספר יצירה פ"א מ"ז.

לז זהר ח"א יח, ב.

לח דברים ו, ד.

לט שו"ע הרב או"ח ד, ב.

מ פסחים נו, א.

[המשיח נקרא "מלך רב".] כן, "קרית מלך רב"¹⁰. יש חיבורים בין כל המושגים, ואולי מהחיבורים הכי חשובים הוא הפסוק "קרית מלך רב", זו **ירושלם, מלך-מלכות** יחד, ו"מלך רב" היינו "כונן שמים בתבונה"¹¹. השמים, הז"א, הם המלך, והתבונה היא הרב. "כונן שמים בתבונה", הרב והמלך, כמו "הוי" בחכמה יסד ארץ"¹², הרבי והמלכות. הקב"ה גם נקרא רב – "הרב את ריבנו"¹³. כנראה שמי שהוא רב – דער רב, הרב – זו גם סגולה להמשיך את "הרב את ריבנו". רק שנדע מהו "ריבנו" – עם מה-מי צריך לריב, לא יהודים נגד יהודים.

אהבת התמימים את הרב

הרבי הרי"ף¹⁴ כותב ביומנו שפעם נסע לליטא ומאד התפעל מאהבת התורה של היהודים הפשוטים בליטא, וממילא הבטול העצום שיש להם בפני רבנים, בפני תלמידי חכמים. הרבי ידע מהי הערכה והערצה של חסידים לרבי, וכאן אומר בהתפעלות עצומה שראיתי יהודים פשוטים בליטא, שהחינוך שמקבלים – מגיל שלש – הוא (לא רק הערצה אלא) אהבת תורה, וממילא בטול והערכה והערצה לרב הגדול. זו גם תופעה של גם "כונן שמים בתבונה" – "שמים" היינו אהבה ו"תבונה" היא הרב. חושבים שמתנגד כולו פחד, רק 'פחד' מרבנים, אבל לא נכון. אולי בני הישיבה רק פוחדים (ובזכות זה, 'ופחד ורחב לבבך'¹⁵, בהבנת הסוגיות העמוקות של הש"ס), אבל ה'עמך', המתנגדים התמימים – גדלו בליטא, מה אפשר לעשות... – חדורים באהבת התורה, וממילא באהבת הרב, אהבה

כזה ראש – ואם החברה לא מאה אחוז בסדר צריך לתקן אותה. מהמלך ומעלה אמורים להיות כולם צדיקים, בסדר, אין לי מה לתקן אצלם, אבל ביחס לחברה צריך לפעול, צריך לתקן את החברה. שוב, כל המבנה, **משיח רבי רב מלך מלכות**, עולה "**ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד**", יחודא תתאה, ועל זה צריך לעבוד מגיל שלש עד בר מצוה, להחדיר תודעה זו בתוך הילד. החינוך הוא היסוד של הבנין. לחיים לחיים. הרבי הרש"ב הרבה לדבר על קבלת עול. מה שהרבי מדבר על קבלת עול הוא בעיקר בהשראת הרבי הרש"ב. זה בעצם מה שאמרנו, שהפאות הן המלכות של הראש, שהיא הקבלת-עול – להכיר בסמכות.

יחודי המדרגות

לאדמו"ר הזקן קראו 'רב', לא 'רבי' בהתחלה – זו הדוגמה שרבי הוא רב. אצל החסידים, בחב"ד, קשה עם התואר הזה, 'שלחן ערוך הרב' – כמו שמקובל בעולם – אבל בעצם התואר הזה הוא שבח עצום. קשה לקבל את התואר 'רב' לאדמו"ר הזקן כי לא משכילים את הסוד של יחוד רבי ורב, יחוד המוחין. אם יש יחוד רבי ורב יש גם את השראת קוצו של י על גבי ה-י, משיח"¹⁶. יש גם קשר בין 'רבי' ל'רב' כ"תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין"¹⁷, וגם קשר של 'רבי' ו'מלך' בסוד "מה שמו ומה שם בנו"¹⁸, וגם קשר בין 'רבי' ל'מלכות' בסוד "אבא יסד ברתא"¹⁹. באצילות הרבי הוא ה'נקודה דנעיץ"²⁰, שנעוצה בכל פרצופי האצילות – גם ברב, גם במלך וגם במלכות.

מא לא בכדי **שניאור זלמן** בנימטריא **פספסנו משיח** (וראה לקמן פ"ב).

מב זהר ח"ג ד, א.

מג משלי ל, ד.

מד זהר ח"ג רמח, א; תקוני זהר תקון כא (סא, ב).

מה זהר ח"א ג, ב.

מו תהלים מח, ג.

מז משלי ג, יט.

מח ברכה לאחר קריאת מגילת אסתר.

מט ישעיהו ס, ה.

ב. שבעים ושנים קוגעלים ארבעה בני

השארית הפאות וגיל שלש הם ראשית חינוך הבנים, והתורה אומרת "כנגד ארבעה בני דברה תורה"³¹. רוצים שהילד יהיה ה"בן חכם" של ההגדה, וקצת "בן תם" – שתהיה לו גם תמימות. הרי הרבי הרש"ב, ששלום-בער שלנו נקרא על שמו, רצה שכולם יהיו "תמימים" – תמימים היינו "תם", לא חכמים. אדרבא, ידוע שכאשר הרבי הרש"ב הגיע לבילי הסדר לבן חכם היה פחד לשבת שם – הוא 'ירד' על הבן החכם. הבן שהוא בסדר, יהודי תמים וירא שמים, הוא דווקא התם. ודאי לא רוצים שהבן יהיה הרשע, וגם לא שיהיה בן שאינו יודע לשאול.

שוב, הרבי הרש"ב – בין הרביים – היה משכיל עצום, אבל הוא לא אהב את ה"בן חכם", הבן שחושב שהוא חכם. יש ודאי בן חכם טוב – אם ההגדה משבחת אותו, ועל פי פשט משבחים אותו – שהוא הכי בסדר. בפשטות רוצים שהילד יהיה חכם חכמה של קדושה, ביחד עם תמימות.

שבעים ושנים קוגעלים

בשביל להבין, נזכיר סיפור שעסקנו בו לפני שבוע – שאלה שמישהו שאל. מנהל הת"ת שלנו בירושלים שאל שאלות על סיפור שספרו לילדים – איך מסבירים כזה סיפור לילדים? הסיפור הוא על רבי ישראל מרוז'ין, 'דער הייליגע ריז'ינער' (כך הצמח צדק היה מכנה אותו): פעם אחת הוא שבת באיזו עיירה – צדיק גדול בא לעיר – ובקש שכולם יביאו לו את הקוגעלים שלהם. כל משפחה מכינה לשבת קוגעל מיוחד, טעים, ענג שבת, והוא מבקש שכל בני העיר יביאו לו את הקוגעלים. הוא אמר שצריך שיביאו לו שבעים ושנים קוגעלים.

שיש בה גם פחד ובטול מוחלט.

פעם אחת אחד מגדולי הרבנים של הדור – לא נאמר מי – נכנס לרבי ושוחח עמו בעניני לימוד. תוך כדי השיחה הוא הזכיר את דעת החזון איש – אמר לתומו, 'החזון איש, גדול הדור, אומר כך וכך'. הרבי מיד תיקן אותו, 'דער רבי דער שווער הוא גדול הדור'. יש עוד הרבה מה לספר בתור רקע. בכל אופן, זו דוגמה של רבי מול רב בחינוך, בתפיסה. אחת המשימות של הדור שלנו היא היחוד, שכבר היה אצל אדמו"ר הזקן, יחוד של רבי ורב, והוא-הוא סוד "**ואהבת**" העולה ב פעמים **אור** שכותב אדמו"ר הזקן, כנ"ל.

[מתנגדים תמימים זה היחוד, לא?] זה קרקע פוריה, כלי טוב. צריך להגיע היום לתמימים בתל אביב. בכל אתר ואתר יש תמימים. צריך למצוא אותם. [צריך למצוא את הנקודה התמימה שבכל אחד]. כן, הנקודה התמימה היא שלמישהו יש הערכה למישהו. אם ההערכה שלו היא לראש הממשלה – אחד כזה שייך למלכות, לתיקון המדינה. [מי שיש לו הערכה רק לכסף?] כנראה מעריך מי שיש לו הכי הרבה כסף. כמו בסיפור של רבי נחמן, שלפי הכסף נעשים 'כוכב', 'מלאך' וכו'. [הרוז'ינער אמר להביא לו את כל הכסף]. סבא רבא שלו, הרב המגיד, חי בשיא העניות והוא חי בשיא העשירות. הוא גם רצה לתקן את המדינה, כולל הסוסים והארוות, כידוע הסיפור שאמר **שהבל** – "גם זה הבל"³² – ראשי תבות "**הכל ברא לכבודו**"³³.

נ מעשה יב – מעשה מבעל תפלה.

נא קהלת ב, יט-כא-כג-כד; ד-ח-טז; ה, ט; ו, ט; ח, י.
גם זה הבל" = "הכל הבל". "גם זה הבל" כל תבה בהכאת אותיות = 455, "תנה הודך על השמים", ג מילוי אהיה כנודע, והוא חלק המילוי של הבל – הא בית למד!

נג "הכל ברא לכבודו" ר"ת הבל [גם הס"ת = הבל] ועוד 289, טוב ברבוע = "[בראשית] ברא אלהים". בכל התנ"ך יש בדיוק "הכל [ברא לכבודו]" פעמים "הבל" – "הבל הבלים

אמר קהלת הכל הבל!"

נג נוסח הגדה של פסח.

קוגעל ומלך המשיח!?! הילד השני מתקומם מהסיפור, ואם בעל-כרחו הוא מקבל אותו הוא נעשה מתוסכל – כל העבודה שלי לא שווה כדי להביא משיח, כל התורה והמצוות, רק צריך איזה קוגעל... (ובעצם, הוא מבין ללב של היהודי שלא הביא את הקוגעל).

ילד שלישי אין בעיה. אדרבא, הוא מלא התפעלות – 'איזה צדיק גדול הרבי הזה, שיכול להביא משיח אם רק יביאו לו **עב** קוגעלים!'. יש ילד רביעי שמבין שמכאן אני למד שאם הצדיק – או כל מה שדברנו קודם, הרבי, הצדיק, המלך, המשיח – אומר לך לעשות משהו, תעשה מה שהוא אומר, כי יש דברים בגו. שוב, הילד הרביעי – שתיכף נסביר שהוא הבן החכם, החכם הטוב – אומר שצריך לדעת שהצדיק לא אומר סתם. הרבי בטח לא רוצה לאכול **עב** קוגעלים בשבת, ואם הוא אומר להביא קוגעלים סימן שיש לו כוונה נסתרת, אני לא מבין למה הוא אומר, "לית כל מוחא סביל דא", אך אני יודע שיש דברים בגו ולכן אני צריך לעשות זאת בפשטות, בקבלת עול.

זו המסקנה של הילד האחרון מהסיפור. קודם כל, מאד נהינתי, שמחתי על הניתוח היפהפה. הרעיון שעלה לי, שאם אתה אומר שיש ארבעה ילדים, שכל אחד מגיב אחרת, היינו ארבעת הבנים של הסדר:

הבן החכם – יש דברים בגו

הילד האחרון הוא הבן החכם. מהי חכמה אמיתית? החכם שהרבי הרש"ב ירד עליו הוא חוכמולוג, והחכם האמתי הוא אחד בדיוק כמו הילד הזה – לא תופס דברים בחיצוניות. אפילו שאינו יודע מה הפנימיות, הוא יודע שיש פנימיות – יודע שיש נשמה בתוך גוף. הוא לא אומר כך בפירוש, אבל באיזה מקום הוא יודע שהעולם הזה הוא עלמא דשקרא – המציאות היא לא מה שהחושים תופסים

הגבאים שלו, החסידים, הסתובבו בעיר, ואמרו שהרבי רוצה שכל אחד יביא את הקוגעל שלו, שהוא הכי-הכי, הקוגעל שאשתו הכינה לשבת. כולם נענו, חוץ מיהודי אחד עקשן – הקוגעל הוא ענג שבת, מצוה לענג את השבת, ואיך אפשר לוותר עליו?! אני חייב לאכול אותו! הוא לא הסכים להביא את הקוגעל שלו לרבי, ולכן לרבי היו בסוף רק שבעים ואחד קוגעלים, היה חסר קוגעל אחד. ואז הרבי אמר לחסידים – 'אם היו מביאים לי את הקוגעל השבעים ושנים, היו לי **עב** קוגעלים, היה בא מלך המשיח. בכך היתה תלויה ביאת מלך המשיח ופספסנו'.

יש הרבה סיפורים כאלה – יש כנראה משהו עצמי במלך המשיח שיש נטיה לפספס אותו. לא הביאו את הקוגעל האחרון – לא בא משיח!

ארבע מסקנות מהסיפור

המנהל, המחנך שלנו, שואל – איך ילדים מבינים כזה סיפור? איך קולטים אותו, איך להסביר להם? הוא אמר שהסיפור גורם לבלבול בתוך הכתה, לא ברור מה המסר של הסיפור, וכל אחד מבין אחרת. הוא פירט ארבעה ילדים, שכל אחד קולט אחרת לגמרי. נאמר אותם לפי הסדר שהוא כתב בשאלה:

יש ילד אחד שאחרי כזה סיפור אומר: 'כמה חבל שלא הביאו לו את הקוגעל האחרון והיה בא משיח'. הוא מצטער, מגיב לסיפור בצער גדול, כמה חבל.

יש ילד שני שהתגובה שלו: 'מה?! משיח תלוי בקוגעל?! לא ככה למדתי. המלמד שלי לא לימד אותי ככה, הוא אומר שמלך המשיח תלוי בתשובה. פעם אחת אפילו הראו לי את הרמב"ם ש"סוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלות ומיד הן נגאלין"¹³ – מה הקשר של

נד הלכות תשובה פ"ז ה"ה.

הספונטאנית של 'חבל, פספסנו את המשיח? ה'חבל' של הילד הזה הוא מה שאמרנו קודם, שיש קשר עצמי בין משיח לפספוס, מיד תופס את ה'חבל' שיש כאן, 'פספסנו את המשיח', קשור בעצם לתמימות. צריך לומר שיש קשר, שהיינו-הך - אם אני ספונטאנית אומר 'חבל, מה קרה פה...!', כמו שאני אומר "מה זאת?!"^ט. למה שאלת "מה זאת" נקראת תם? כי הוא לא יודע "להעמיק שאלתו", זו לשון רש"י^{טו}. הוא לא יודע להעמיק את השאלה, רק שבכללות קורה פה משהו, איני מבין, "מה זאת?". זה בעצם אותו ראש של ה'חבל' - איני מבין מה קרה כאן ולמה, רק יודע שחבל, משיח היה יכול לבוא ופספסנו אותו.

שאלת הברשע — קושיא מסתירה בשכל

לפי הסדר שאמרנו קודם, הברשע השני מיד מטיל ספק - במקום אמונת חכמים, ואפילו במקום להתפעל מהסיפור, הוא מקשה קושיא על כל הסיפור, רוצה להפריך אותו. בחיצוניות הוא חכם, לא כזה בן רשע שרוצה להוציא עצמו מהכלל, אבל הוא רוצה להפריך את הסיפור. הוא שואל - 'מה הקשר בין קוגעל למשיח?'. קודם כל, אין לו בכלל את התובנה של החכם, שיש משהו מאחורי - שיכולים להיות דברים בגו. אדרבא, הכל אצלו רק פשט חלק. הברשע כאן דומה לברשע שחכם שהרבי הרש"ב ירד עליו. על איזה בן חכם הרבי הרש"ב ירד? על ה'משכילים' לגריעותא, שבגלל השכל שלהם ירדו מהדת. השכל שלהם הוא רק להקשות קושיות, להטיל

בפשטות, יש מאחוריה בורא עולם שמהוה הכל בכל רגע יש מאין ואפס המוחלט. כך גם אצל החכם, הדבוק בבורא עולם, הרבי, הצדיק, יש בכל דבור שלו ממד פנימי, ולכן צריך להאמין בו, אמונת חכמים, אמונת צדיקים, ולקיים בפשטות מה שהוא אומר. זהו הילד החכם, ורוצים ששלו-בער שלנו יהיה כזה חכם, שמכיר שיש דברים בגו (בלשון הרב המגיד, "אצילות איז אויך דא" - "אכן אתה אל מסתתר"^{טז}), האצילות, דרגת הברשע-בכוונות, מסתתר כאן, בשיחת הצדיק, שאף הוא נשמה דאצילות).

שאלת התם "מה זאת?" — כאב על הפספוס

מיהו הברשע התם כאן, שאמרנו שצריך גם קצת תמימות? צריך "מעשה מרכבה", להרכיב את החכם הטוב עם התם הטוב. תם הוא ודאי טוב, כתוב על יעקב אבינו "יעקב איש תם ישב אהלים"^{טז}. מי זוכר איך רבי נחמן מסביר בלקוטי מוהר"ן^{טז} את ארבעת הבנים? "בן חכם ישמח אב"^{טז} הוא יצחק, מי התם? "יעקב איש תם". מי הרשע? עשו. מי שאינו יודע לשאול? ישמעאל. רואים בפשטות ששני הצדיקים, אבותינו, הם החכם והתם. התורה של רבי נחמן היא המקור שצריך את שניהם, החכם והתם. לפי זה, מי האבא בסדר? אברהם אבינו^{טז}, כל אלה צאצאיו - ארבעה בנים שיוצאים ממנו, יצחק ויעקב, עשו וישמעאל. מי התם כאן? הילד שמגיב 'חבל', שמצטער. מה התם שואל בהגדה - "מה זאת?", 'וואס איז דאס?', 'מה קורה כאן?'. איך קשור לתגובה

ט "מה זאת" = "אחד תם". "מה זאת" ר"ת מז = יעקב במספר סדורי, הצמצום הראשון של ערכו בעולם האצילות בהיותו בעולם הבריאה, מקום ה'אחד תם' כמבואר בכוונות, שם "בורא חשך", חשך במילוי = משיח במילוי, שם התחושה כמה חבל פספסנו את מלך המשיח. מלך המשיח = "מה זאת".
סא שמות יג, יד.

נה ישעיה מה, טו.
נו בראשית כה, כז.
נז ח"א תורה ל.
נח משלי י, א; טו, כ.
נט שהוא מוחין דאבא בעצם, כנ"ל הערה כב.

לשאול שאלה כולו התפעלות (בכוונות הבן שאינו יודע לשאול הוא בעולם היצירה, עולם התפעלות המדות). בפשט, כשקוראים את ההגדה, תופסים את הילד הזה כאפאטי, אדיש, לא מעניין אותו. אבל אפשר לומר קצת הפוך – יש אחד שמתוך ההתפעלות שלו מדברים אין לו בכלל מה לשאול. בעיניו כל הסיפור היה רק בשביל להוציא התפעלות – למה המורה ספר לי את הסיפור? רק בשביל התפעלות, להתפעל מהסיפור ומהצדיק הגדול עליו מספרים את הסיפור (ה"צדיק יסוד עולם"^{טו}, סיום ספרות ה"ק המאירות בעולם היצירה).

הוא לא יודע שצריך לשאול משהו, שלסיפור יש גם מוסר השכל, שצריך להעמיק ולעיין בו, לקבל ממנו איזה מסר. מוסר השכל היינו כבר מוחין דבריאה, "מי' דקיימא לשאלה"^{טז}. הבן התם (שכנגד עולם הבריאה) אכן שואל, "מה זאת?", רק ששאלתו שייכת למדות של עולם הבריאה – התפעלות של 'חבל, פספסנו משיח!', 'מוסר ההשכל' מבחינתו הוא רק שאם אותו יהודי שסרב לתת את הקוגעל שלו היה נותן היה בא משיח (ומובן שיש כאן הארה ממלכות דאצילות, חבל שאותו אחד לא הקשיב והתבטל לרצון הרבי). שוב, אמרנו שהילד שרק מתפעל, הוא יחסית הילד שאינו יודע לשאול, רק להתפעל. יש הרבה ילדים כאלה. גם הוא צריך לחזור בתשובה, והוא יחזור בתשובה. הרבי אמר שעשו כבר מוכן לגאולה, מוכן לחזור בתשובה, ועל ישמעאל מפורש שחזר בתשובה (הוא עצמו, ילדיו לא).

תקון ארבעת הבנים

ככה הסברנו את ארבעת הילדים האלה:

ספק – קושיות שבאות להפריך את כל היסוד, את אמינות התורה, אמינות התורה שבכתב בבקורת המקרא, אמינות המסורת של התורה שבעל פה ואמינות סיפורי צדיקים.

מה מקור השאלה כאן? שהשכל שלו לא מקבל – 'מה הקשר בין קוגעל למשיח?!'. בחיידר לא רוצים לומר שזהו בן רשע, הוא רק ילד, אבל הוא תופס רק פשט (הלבוש החיצוני של דברי תורה) ולא מוכן לקבל סיפור – גם של צדיקים – שלא מתיישב לו בראש (בכוונות, הבן הרשע הוא כנגד עולם העשיה, "אף עשיתיו"^{טז}, עולם הפשט בפרד"ס התורה). בחיידר צריכים לחנך אותו, לטפל בו כמו שצריך, אבל יחסית לשאר הבן הרשע. הוא לא יישאר רשע, הוא יחזור בתשובה – זה התפקיד שלנו. [שיאכל קוגעל]. הוא יאכל קוגעל, יחזור בתשובה, ואז "במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד"^{טז}, הוא יהיה ילד לתפארת.

רק להקשות קושיות נקרא 'מתנגד'. יש סיפור על מתנגד חריף שהפך לרבי גדול – בעל ה"ישמח משה". כאשר הביאו את סידור אדמו"ר הזקן שיצא לאור הוא – שהיה עליו בין המתנגדים – לקח אותו, זרק אותו על הרצפה וירק עליו, סידור של הכת. כאשר הוא הגיע לחוזה הוא נעשה רבי גדול. זהו הבן שמפריך, אבל סופו לעשות תשובה, ו"במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד".

אינו יודע לשאול – התפעלות בלי מסר

האחרון, שמתפעל, הוא הבן שאינו יודע לשאול. הסברנו 'חאפ' – יש אחד שאינו יודע לשאול לא כי אין לו שכל, אלא כי במקום

סב ישעיהו מג, ז.

סג ברכות לד, ב.

סד משלי י, כה.

סה הקדמת ספר הזהר (א, ב).

את הרשע צריך להחזיר בתשובה. לרשע צריך איזה מופת של הרבי (או איזו תורה מאד עמוקה, שפתאום ירגיש שבאמת יש קשר בין עב קוגעלים למשיח^{טו}, ומזה ילמד בנין אב לכל סיפורי הצדיקים וכו'). בחב"ד לא היה מקובל לספר מופתים. כתוב שגם אצל המגיד המופתים 'התגלגלו' מתחת לשלחן ולא התכופפו להרים אותם. אבל הרבי אומר שבדור שלנו צריך גם קצת מופתים פה ושם^{טז}. יהיה איזה מופת, והוא יראה ש'לא כמו שחשבתי, לא מופרך, כל הסיפורים שלך לא מופרכים'. כשהוא יעשה תשובה הוא יגיע למקום שגם צדיקים גמורים לא יכולים לעמוד בו.

לחיים לחיים. שזכות רשב"י יגן עלינו ועל כל ישראל. באפשעריניש במירון צריך לשריך "בר יוחאי נמשחת אשריך".

סט ובתמצית, בנידון דידן: עב בודאי כנגד עב השמות הקדושים שהאחרון, השם ה-עב, הוא מום (= אלהים), והוא סוד "ומום אין ברך" (שה"ש ד, ז), ולכן לא בא משיח, שהרי משיח בא בעיקר "לאתבא צדיקיא בתיובתא" (ראה זח"ג קנג, ב), שהצדיק הגמור יבין שגם הוא בעל מום (וצריך למסור את הקוגל [הענג שבת] שלו למשיח – הרזוז'נר החזיק שהוא עצמו משיח, כנודע), וד"ל.

ע דבר מלכות וישב (וראה גם רשימות חוברת קלח ושיחת בראשית תשט"ו). ראה גם לקו"ש ח"ט עמ' 91 ואילך ביחס לסיפור סיפורי מופתים (המתמיהים את השכל) כיסוד בחינוך ילדים.

חכם (אצילות) הכרה שיש פנימיות
תם (בריאה) הרגשת ה'חבל'
שאינו יודע לשאול (יצירה) התפעלות
רשע (עשיה) קושיות ותסכול
התכלית – מה שרוצים בחינוך – היא החכם של הקדושה, מתובל בתם. בדרך כלל תיבול הוא חריפות, וכאן הפוך – מתובל בתמימות של הילד התם. שוב, הילד התם אומר 'חבל'. מאיפה בא ה'חבל' הזה? יש לו בעצם איזו נקודה של לב נשבר, לבו דואג בקרבו – היתה הזדמנות שמשיח יבוא ופספסנו, בגלל קוגעל אחד פספסנו משיח. הלב הנשבר הוא הכלי – הרבי הרש"ב אמר^{טז} ש"אין כלי שלם כלב נשבר" – ו"אין מוסרין רזי תורה אלא למי שלבו דואג בקרבו"^{טז}. התם הזה, למעליותא, שאומר חבל (ותוך כדי נאנח), כולו אומר "חבל" – תם בגימטריא יא פעמים חבל (ת = י"פ חבל, ס = חבל) – יהיה כלי לרזי תורה, "מוסרין לו רזי תורה".

צריך להיות חכם, שיודע שיש פנימיות, וצריך להיות תם, שהדבר נוגע לו ללב (למדות של עולם הבריאה). להתפעלות של ה"אינו יודע לשאול" צריך להוסיף מוחין, שישאל (שלא יתבייש לשאול – "לא הבישן למד"^{טז}).

סו ראה קונטרס התפלה פרק יב.

סז חגיגה יג, א.

סח אבות פ"ב מ"ה.

לימוד בתורה ה"בת עין": שלש דרכים להכנעה

מרא דארעא דישראל

מענדלי ויטבסקר והבת עין העיקר הוא שפלות והכנעה¹, כמעט בכל תורה. במדת השפלות קונים את ארץ ישראל. יש כאלה שחושבים שאחד שבשפלות אינו שמח. בדיוק ההיפך! כתוב² ששפלות אמתית – היא מקור השמחה. "תן לו משלו שאתה ושלך שלו, וכן בדוד הוא אומר 'כי ממך הכל ומידך נתנו לך'³", אני כלום, לא עשיתי כלום, האדם לא מחזיק טובה לעצמו, הכל ה', והצדיק – "ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ"⁴ – שמח בה, "שמחו צדיקים בהוי"⁵. זו העבודה של ארץ ישראל, שמחה בה' מתוך ההכנעה והשפלות הגמורות של האדם.

לימוד ה"בת עין" לפרשת היום

גם בפרשתנו אפשר לראות את הסגנון האופייני של הבת עין. היום אנחנו ב'שלישי' של וישלח. אדמו"ר הזקן אמר שצריכים "לחיות עם הזמן"⁶, לחיות עם פרשת השבוע בכל יום ויום, הפרשה מתחלקת לשבעה קרואים ואת מה שמתרחש בחיים הפרטיים של כל אחד מאתנו צריך לקשר למה שכתוב

לחיים, מזל טוב. שמנחם מענדל הקטן גדול יהיה – הוא נקרא על שם הרבי, שהרבי נקרא על שם הצמח צדק (מנחם שוה צמח, "צמח שמו ומתחתיו יצמח"⁷), השם של מלך המשיח, "מנחם שמו"⁸), והצמח צדק נקרא על שם רבי מנחם מענדל מויטבסק, שעלה לארץ עם כמה מאות חסידים, העליה הראשונה הגדולה בתקופה החדשה, הציונות האמתית. זהו המנחם מענדל הראשון, על שמו נקרא הצמח צדק, על שמו נקרא הרבי, על שמו נקרא הרך הנולד.

כמו שרשב"י נקרא "מרא דארעא דישראל", כך אצל חסידים רבי מנחם מענדל מויטבסק, בעל פרי הארץ, נקרא "מרא דארעא דישראל". מי שבא אחריו (לא מיד, דור אחריו) הוא בעל ההילולא של היום, שמצוה להזכיר אותו – הבת עין, האוורירטשער-רב, רבי אברהם-דב מאוורירטש שבא לגור בצפת עיה"ק. היום, י"ב כסלו, הוא ההילולא שלו. הספר שלו מאד חשוב – היו הרבה צדיקים שהספר בת עין לא מש, לא סר, מעל שולחנם. המכנה המשותף בין "פרי הארץ" ל"בת

עין" ששניהם מדברים, כמעט בכל תורה, על מדת השפלות בנפש. בחב"ד יותר שומעים את המלה בטול, אם כי גם אפשר בקלות למצוא את המלה שפלות, אבל אצל רבי

ג ידוע שישנן ארבע מדרגות: בטול ענוה הכנעה שפלות, כנגד י-ה-ו-ה (ראה סוד הוי' ליראיו שער "מלחמת היצר"; לב לדעת "פרק בעבודת ה'" ביאור ב). בטול-ענוה-הכנעה-שפלות = 1144 = 26 פעמים 44, שם הוי' ב"ה פעמים מילוי מד, יוד הא וו הא. והוא עולה הוי' ועוד "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד" = פרי הארץ בת עין!

ד ראה "מאמר השפלות והשמחה".

ה דה"יא כט, יד.

ו אבות פ"ג מ"ז.

ז ישעיה ס, כא.

ח תהלים צז, יב.

ט לוח 'היום יום' ב' חשון.

נרשם (מהקלטה) על ידי איתאל גלעדי. לא מוגה. י"ב כסלו ע"ט – כפר חב"ד. ברית מנחם מענדל שיי' ניימן.

א זכריה ו, יב.

ב סנהדרין צח, ב.

לו יראה אבל אינו מגיע לבחינת יראת מלאך, ובהתבוננו בזאת אזי בוודאי יכנע מאוד מאוד לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה.

אמנם גם בזאת יש עצה למלך זקן וכסיל, ומצודה, לתפוס אותו צדיק לבטלו מעבודתו השלימה, ולהפיל אותו בבחינת עצלות, היינו להיות עצל בעבודת ה' מחמת גודל ההכנעה, ולאמר לו מי אתה לקרב ולגשת לקודש ולייחד יחודים נפלאים על ידי תפלתך בעולמות העליונים העומדים ברומו של עולם, ועי"ז יוכל ליפול בבחינת עצל, לילך בכבידות לעבודת ה' (כמו בעל מרה שחוררת). ולמצודה זו [צריך שיענתא דשמיא שיאיר עליו ה' הארה קדושה ושבמה ומהירות לעבודתו ית'] עצה היעוצה, לזכור שעיקר בריאת העולם היה בגין דיתקרי רחום בגין דיתקרי חנון ובכל י"ג מכילין דרחמי [ע' זח"ג רנז ע"ב], וזהו רחמי ית' שאדם שהוא בשר ודם בא מטפה כו' אעפ"י שאינו כדאי וראוי, ואעפ"י עובד אותו, ועי"ז יחזור לעבוד ה' בשמחה גדולה ובזהירות כראוי.

והנה כל זה מלמדנו התורה הקדושה דרך ה' ועבודתו ית', והיא היתה מלחמת יעקב אבינו עם שרו של עשו [כפירוש רש"י ז"ל] הוא היצר הרע. וזשאה"כ ויאב"ק איש עמו וגו', פירוש שרצה להכניס בו לכל הפחות אב"ק גסות, ר"ל מעט גסות הרוח, היינו שיראה בעצמו שלימות העבודה שלו ועי"ז יהיה לו אב"ק גסות הרוח ר"ל מעט גסות. מה עשה יעקב אבינו ע"ה, הסתכל בעבודת המלאכים כנ"ל, וזהו שמתרגם התרגום אונקלוס ארי חזיתי מלאכא דה' אפיין באפיין, היינו שהסתכל בעבודתם ועי"ז נכנע לבו, ותנצל נפשו מבחינת הגסות, וזהו ואשתזיבת נפשי.

אזי וירא היצר הרע כי לא יכול לו. מה עשה, ויגע בכ"ף יר"כו, פירוש שנגע בבחינת ענוה עצמה, ר"ל בכ"ף מרמז על בחינת ענוה [ע' פ' לך ד"ה ויאמר אברם, וע"ע ריש פ' תולדות], יר"כו ג"כ מרמז על בחינת ענוה, כמו הירך שהוא סוף הגוף בתחתיתו, פירוש שנעשה עניו מאוד ונכנע לבו עד שנעשה עצל בעבודת ה', והלך בכבדות כמו הצולע שהולך לאט לאט כנ"ל.

עד שהאיר לו ה', ונתדבק ב"ג מכילין דרחמי, שעיקר בריאת העולם היתה בשבילם, בגין דיתקרי רחום כו', וזהו ויזרח לו השמש וגו' והוא צלע על ירכו, פירש רש"י שזרחה לו השמש לרפאות את צלעתו, ר"ל שהאיר לו ה' מן השמים עד שנתדבק ב"ג מכילין דרחמי, ואז נעשה מן אותיות עצ"ל אותיות צל"ע בחולם, והוי כאלו נכתב בוא"ו, שוא"ו זו מרמזת על בחינת הארה מה' בהתדבקות ב"ג מכילין דרחמי. וזהו וישלח יעקב מלאכים לפניו ארצה שעיר וגו', שורש המלה של ויש"לח הוא אותיות של"ח, גימטריא י"ג פעמים שם העצם ית', שבכל המדה יש שם העצם ית', ויעקב אבינו ע"ה שלח אותם ב' העצות, היינו בחי' מלאכים הנ"ל, היינו עבודת המלאכים, ואותה העצה של התדבקות ב"ג פעמים שם העצם, אותם העצות לפניו ארצה שעיר, ר"ל לפני היצר הרע להנצל ממנו.

בתורה באותו יום.

קראנו אתמול בתורה - "ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר". אחרי המאבק, ואחרי שיעקב מנצח ומכריח את המלאך לברך אותו ולקרוא לו שם, הוא קורא לו "ישראל", מתחילה הפרשה של היום. כתוב "ויקרא יעקב שם המקום פניאל כי ראיתי אלהים פנים אל פנים ותנצל נפשי". הפסוק הבא הוא "ויזרח לו השמש" - שה' הוציא את השמש לפני הזמן, כדי לרפאות את מה שהוא צולע על ירכו, כאשר עבר את פנואל - "כאשר עבר את פנואל והוא צלע על ירכו". אלה שני הפסוקים הראשונים של הקריאה היום, ונלמד את הבת עין הפסוק הראשון*.

י בפסוק הראשון כתוב "פניאל" ובפסוק השני "פנואל". פניאל-פנואל משלימים לרובע הכפול של אחד - הוי' פעמים אחד. רק פנואל = "הוי' אלהינו הוי' אחד".

יא ד"ה "כי ראיתי", וז"ל:

כי ראיתי אלהים פנים אל פנים ותנצל נפשי [לב ל]. ומתרגם התרגום אונקלוס, ארי חזיתי מלאכא דה' אפיין באפיין ואשתזיבת נפשי. ו"ל האיך שייך הצלה מן מלאך ה' הקדוש שנשלח ממקור הרחמים ובוודאי אינו עושה רע, ולמה אמר ואשתזיבת נפשי.

ולהבין זה נקדים, הדנה ידוע שגסות הרוח הוא מקור כל המדות רעות והקליפות [ר"ה ש' היראה פ"ד אות כח], ומי שיש בו בחינת גאווה נסתלק ממנו בחינת הקדושה. ולכן צריך האדם לזוהר מאוד מאוד להיות שפל רוח, היינו להסתכל תמיד במדות הרעות ותאוות הגשמיים שיש בו ולא תקנם עדיין, ועי"ז יהיה לו בחינת הכנעה ובושה לפני הבורא ב"ה ולא יתגאה כלל.

אך זהו במי שאינו בשלימות העבודה עדיין, ולא תקן כל מדותיו, ובעבור זאת נכנע מאוד. אבל מה יעשה מי שהוא באמת צדיק גמור ותקן כל מדותיו לה', היינו כמו יעקב אבינו שתקן כל מדותיו, כמרמוז בשמו יע"קב גימטריא שבע פעמים שם העצם ית' שיש בכל הז' מדות וד"ל, ולזה אין שום עצה בעבור מה להיות נכנע, ואז יש להיצר הרע מקום להטיל בו בחינת גאווה לאמר לו עתה הגעת לשלימות העבודה, ובזה יתגאה.

לכן העצה לנהל בעבודת המלאכים ושרפים העומדים ברום עולם ועונים באימה ויראה גדולה קדוש כו', שאין להם שום בחינת גשמיות ואעפ"י עומדים ביראה בעבודה גדולה שאי אפשר להשיגה, ואיך לא יכנע אדם בשר ודם גשמי, ואיך לא יבוש, אעפ"י שיש

הקושיא: מדוע צריך להנצל ממלאך הוי'?

שואל הבת עין: אונקלוס מתרגם את המלים "כי ראיתי אלהים פנים אל פנים" – "ארי חזיתי מלאכי דהוי' אפין באפין". את ה"אלהים" מתרגם כאן כמלאך ה'. בכלל, תופעה ידועה וחשובה בתרגום אונקלוס, שאת רוב שמות אלקים, מדת הדין, הוא מתרגם כהוי', מדת הרחמים. הייתי חושב שתרגום יעשה ההיפך, שהוא בחינת אחרים, אבל הוא לוקח מדת הדין ומתרגם למדת הרחמים. גם כאן, על פי פשט זהו השר של עשו, ולכן צריך "ותנצל נפשי" – בתנ"ך³ הרבה פעמים 'לראות פנים' היינו לעשות מלחמה, לראות פנים עם מישהו היינו לעשות אתו עימות, להכנס אתו לקרב, וכך משמע כאן. אבל התרגום מתרגם הכל בקדושה, ראיתי מלאך של ה'. שואל הבת עין – אם ראיתי מלאך של ה', שם הרחמים, מה צריך "ותנצל נפשי"? בקושיא זו הוא פותח את התורה שלו.

חיות "הכנעה ובושה"

בתירוץ בעל ה"בת עין" מיד מגיע למדה העיקרית – מדת השפלות. הוא אומר שהצדיק צריך כל הזמן להחזיק את עצמו בהכנעה ושפלות. המדה הכי גרועה, שפוגמת ומבטלת את כל עבודת ה', היא הגסות – גסות רוח של למישהו במדרגה של עצמו.

נקודה זו משותפת לכל החסידות. לדוגמה, חסידי חב"ד אומרים שאם רוצים לסכם במשפט אחד את ספר התניא – התורה שבכתב של החסידות בכלל ושל חסידות חב"ד בפרט – הסיכום הוא 'זיי ניט קיין נאר', אל תהיה שוטה [רמאי]', דהיינו אל תחשוב שאתה צדיק. "ואפילו כל העולם כולו אומרים

לך צדיק אתה" – וגם לך נדמה שאתה צדיק – "היה בעיניך כרשע"². זהו המסר של כל הספר, שהוא בעצם שפלות. בבת עין אומר שהמדה הכי גרועה היא גסות, וצריך להיות בהכנעה ובושה לפני ה' יתברך.

מאד מענין, הבת עין אוהב גימטריאות, עושה הרבה גימטריאות, וכאן מותר על גימטריא מובהקת. אולי הוא רומז לה, אבל לא כותב בפירוש – שני המושגים ההפוכים שהוא משתמש בהם, "את זה לעמת זה עשה האלהים"¹, הם **גסות** ו"**הכנעה ובושה**", השוים בדיוק בגימטריא!¹⁰ ההיפך מהגסות הוא אחד שכל הזמן לפני ה' יתברך בהכנעה ובושה. יש בושה לא טובה ויש בושה טובה. כאן מדובר כמובן בבושה טובה. יראת ה' הכי גבוהה היא יראת בשת – **בראשית** אותיות **ירא-בשת**¹⁰.

הכנעת הצדיק – מהשוואה למלאכים

שואל הבת עין: מי שאינו צדיק גמור – אפשר לומר שמדבר בבינוני של התניא – קל לו, יחסית, להיות בהכנעה. הוא רק עושה חשבון נפש פשוט, "ידע איניש בנפשיה", יודע שהוא מלא פגמים, מלא תאוות – אם הוא קצת אמתי עם עצמו זו לא בעיה בכלל שיחזיק עצמו בשפלות, בהכנעה, הוא רק מסתכל בראי. אבל מה לגבי צדיק כיעקב אבינו? כאן מביא גימטריא, ש-**יעקב** עולה ז פעמים **הוי'**, סימן שתיקן בשלמות את כל שבע המדות שלו – מה ההכנעה שלו? איך הוא מחזיק עצמו בהכנעה באמת? הרי הוא

יג נדה ל,ב.

יד קהלת ז, יד.

טו ראה גם בבית עין בפרשתנו ד"ה "וויאבק איש עמו": "**וענוה** גמטריא **סמ"אל**, זה לעומת זה, שגדול כח ענ"ה העולה קל"א להכניע ולהשפיל את הס"מ העולה ג"כ קל"א, לבל יתן לו שום מקום להחטיא".

טז תקוני זהר תקון כח.

יב ראה מלכים-ב יד, ח. דהיי"א כה, יז.

שאינו נחשב צדיק גמור ביחס לאלה שלמטה ממני) לא שווה שום דבר (ביחס למי שמעלי). מה עושים נגד התרגיל הזה של הבעל-דבר? צריך להתבונן ברחמי שמים. יש לה' רחמים אין סוף. יש הרבה טעמים למה ה' ברא את העולם, ואחד הטעמים שכתוב בזהר"ה הוא "דיתקרי רחום, דיתקרי חנון" – ה' ברא את העולם כדי לגלות את יג מדות הרחמים שלו, שידעו ויכירו שאמנם באתי מטפה סרוחה – עם כל השפלות של "דע מאין באת ולאן אתה הולך"¹, "מאד מאד הוי שפל רוח שתקוות אנוש רמה"² – ואף על פי כן הקב"ה מרחם עלי רחמים אין סוף. הוא ברא אותי, מתוך הטפה הסרוחה, רק כדי שאכיר ברחמים שלו. אם מתבוננים בכך באמת, כך הוא אומר, פתאום האדם מתמלא שמחה, חיות וזריזות בעבודת ה', וכך מנצח את היצר הרע שרוצה להפיל אותו בכבודות.

הכנעה-הבדלה-המתקה בתוך ההכנעה

אם כן, מי שלומד תורה זו, יש שלשה שלבים, שבלשון הבעש"ט³ הם חש-מל-מל, הכנעה-הבדלה-המתקה – בתוך ההכנעה גופא: יש התבוננות של הכנעה – הכנעה שבהכנעה – שמתאימה לתשעים ותשעה אחוזים מהאנשים: אני מתבונן בעצמי ולא חסרים לי פגמים, קל מאד למצוא את החסרונות שלי.

יש הכנעה שבאה מתוך הבדלה – הכנעה מתוך התבוננות במלאך נבדל. הוא מסביר שאחרי שראיתי מלאך הוי' – "ותנצל נפשי" משמץ גאוה. לא שהמלאך נלחם אתי ומרביץ

לא מרמה את עצמו גם בכיוון השני – אינו חושב שהוא פושע אם הוא צדיק. אז מה ההכנעה שלו?

הוא מסביר כך: חלק מהתפלה, ברכת "יוצר" – הברכה הראשונה לפני קריאת שמע – מתארת את עבודת המלאכים. למה צריך לדבר על מלאכים? מה מענינים אותי מלאכים?! מלאכים טובים רק כדי להשוות ביני לבינם. למלאך אין יצר הרע, אינו חוטא, והוא עומד ממעשה בראשית – אם אלה מלאכים שקיימים מאז ששת ימי בראשית – באימה וביראה, אם הוא ממחנה גבריאל, או באהבה רבה, אם הוא מחנה מיכאל. יחסית לעבודה שלי, ל"פולחנא דרחימותא"⁴ שלי, האהבה של מחנה מיכאל היא אין סוף. לכן, אם אני מסתכל איפה עבודת ה' של מלאכי רום ואיפה עבודת ה' שלי נעשה לי – כמו שאומרים – 'שחור בעינים'. זו ההכנעה של הצדיק הגמור, כך הוא כותב. לכן בתפלות שלנו יום-יום אנחנו מספרים, מדברים, על המלאכים – לשם כך. הם אומרים "קדוש קדוש קדוש" – איפה אני עומד?!

המתקה מכח יג מדות הרחמים

אחר כך הוא ממשיך ואומר: אם אחד מתבטל כי הוא רואה זאת – כל אחד יכול להסתכל על צדיק ולקבל 'שחור בעינים', איפה אני ואיפה הוא, וכאן הצדיק הגמור מסתכל על המלאכים וחש כך – הוא גם יכול לטעות. זהו עוד תרגיל של הבעל-דבר, להכניס את האדם לכבודות. היות שכל העבודה שלי לא שווה שום דבר – אם אני מסתכל על מי שלמעלה ממני – אני יכול לבוא לאיזו עצלות וכבודות בעבודה שלי, מהמחשבה שכל עבודתי (עד

יח ח"ג רנז, ב.
יט אבות פ"ג מ"א.
כ שם פ"ד מ"ד.

כא כתר שם טוב (הוצאת קה"ת) אות כח.

זי זהר ח"ג רסז, א.

אלהים פנים אל פנים ותנצל נפשי. ויזרח לו השמש כאשר עבר את פנואל והוא צלע על ירכו' – יוצאת כפולה של 13, ¹³6162. יש כאן רמז ל-יג מדות הרחמים. הוא אומר שתכלית הגילוי והתיקון של "והוא צלע"¹³ היא גילוי יג מדות הרחמים – ורואים שאכן משתקף בגימטריא של הפסוק.

אמרנו ששני הפסוקים יחד מתחלקים ב13. איזה מספר מחלק את הפסוקים ל13? 474. הכל יוצא יג פעמים **דעת**. אנחנו פה בשביל לדעת את ה', כמו שהוא אומר – בשביל לדעת את הרחמים של ה'. ה' ברא את העולם ואותנו כדי להכיר שהוא רחום – להכיר היינו לדעת (הכרה היא פנימיות הדעת כנודע¹³) – כדי לדעת שהוא רחום. יג מדות הרחמים בקבלה הן כתר, ותחת הכתר יש את ספירת הדעת – "כאשר אתה מונה את הכתר אין אתה מונה את הדעת, כאשר אתה מונה את הדעת אין אתה מונה את הכתר"¹³, כי הם היינו הך. הכתר הוא על-מודע, וכשהוא מופיע במודע הוא גופא הופך לדעת. יעקב אבינו הוא מדת הרחמים והדעת היא נשמת התפארת – "משה מלגאו יעקב מלבר"¹³, משה הוא הדעת ויעקב הגוף שלו כביכול. שוב, גימטריא יפהפיה ששני הפסוקים עולים יג פעמים **דעת**, לדעת את רחמי ה'.

כג 6162 הוא מספר יהלום – היהלום של 78 (78 פעמים 79, **דעה**, ששית **דעת** ["מפתחא דכליל שית"] כנודע). בשני הפסוקים יש 90 אותיות, שאף הוא מספר יהלום, היהלום של 9 (**מאד-מאד** הנאמר ביעקב). **יעקב** עצמו הוא מספר יהלום, היהלום של 13.

כד "והוא צלע" = 208, **יצחק** אבי יעקב, ח פעמים **הוי'** ב"ה. "צלע" היינו סוד הצלע שממנה נבראת חוה, שרש נשמת יצחק, כנודע.

כה ראה 'הנפש' פ"ז.

כו ראה עץ חיים שער כג (מוחין דצלם) פ"ה (מ"ק); שיעורים בסוד ה' ח"ב עמ' קטו; ח"ג עמ' קנט.

כז ע"פ תקוני זהר תקוני יג (כט, א).

לי בגשמיות. הוא באמת מרביץ לי ברוחניות – הרי היצר הרע שבטבע הראשון שלי רוצה להפיל אותי בגסות רוח, לקבל סיפוק מעצמי, להיות מבסוט מעצמי – ואם אני מתבונן במלאך הוי' "תנצל נפשי". זו הכנעה בדרך הבדלה, כי אני מתבונן ומשוה בין עצמי לבין "מלאכא דהוי'".

אבל שוב, מכך אדם יכול ליפול בעצלות – העצה הבאה של הבעל דבר (יצר הרע של טבע שני) – ונגדה צריך להתבונן ברחמי הוי'. אני אמנם טפה סרוחה, לא מתקרב לעבודת ה' באמת, כמו המלאכים, ואף על פי כן ה' רוצה – ברא אותי לשם כך – שאכיר ברחמים שלו, לשם כך ברא אותי מטפה סרוחה. זו כבר המתקה שבהכנעה.

הכנעה שבהכנעה התבוננות בחסרונות הבדלה שבהכנעה השוואה בין האדם למלאך המתקה שבהכנעה התבוננות ברחמי ה' איך מפרש הבת עין את המלים "והוא צלע על ירכו"? בסוף המלאך גרם ל"ותקע כף ירך יעקב"¹³, עשה אותו צולע – מתעצל בעבודת ה', הדבר האחרון שהסברנו. הוא משוה עצמו למלאך, הוא גארנישט ווערט, לא שוה שום דבר, לכן יכול ליפול בעצלות, ואז "ויזרח לו השמש... והוא צלע על ירכו", לרפאות את הצליעה – מהי שמש הוי' גילוי יג מדות הרחמים.

עד כאן התורה – שלשה שלבי הכנעה כנגד חש-מל-מל, הכנעה-הבדלה-המתקה שבהכנעה.

גלוי מדות הרחמים בדעת

יש כאן עוד כמה דברים מופלאים (שלא נכתבו בתורה הזו): הגימטריא של הכל יחד – **"ויקרא יעקב שם המקום פניאל כי ראיתו"**

להיות שמח מאד וזריז בעבודת ה', ואף פעם לא ליפול ברוח.

אם אנחנו רוצים משיח – שום דבר בעולם לא ייאש אותנו, "אין שום יאוש בעולם כלל"^א.
עמיחי, אבי הבן, היה בכינוס השלוחים אצל הרבי – הוא אומר שחזר ברגשות מעורבים, יש גם דברים טובים שרואים שם, גם דברים שנראים לא מושלמים מאה אחוז, אבל לא מתייאשים. לא מתייאשים מעם ישראל, לא מתייאשים מארץ ישראל. אמרנו שמנחם מענדל הראשון הוא הציוני הראשון – אפילו מהציונות לא מתייאשים. הקב"ה מרחם על הכל, צריך לדעת את הרחמים של הקב"ה ומתוך כך לפעול נמרצות להביא את המשיח – זה מה שעמיחי עושה, גם כל הילדים שלו, וגם מנחם מענדל שנקרא על שם המשיח יעשה.
לחיים לחיים, שתהיינה בשורות טובות, שנזכה לגאולה האמתית והשלמה על ידי מלך המשיח.

א לא לקוטי מוהר"ן תנינא תורה עח.

זריזות מתוך שפלות

נקשר זאת למנחם מענדל שלנו – שיכיר את ה' בכלל, יכיר את יג מדות הרחמים של הקב"ה, ימשיך דעת, אנחנו בני ישראל ברי דעת. יש הרבה שלבים של רכישת דעת: כשילד נעשה בר מצוה הוא מקבל דעת, עד אז לא היתה לו דעת. כאשר הוא מתחתן הוא מקבל עוד יותר דעת – "והאדם ידע את חוה אשתו"^ב, דעת היא "התקשרות והתחברות"^ג. אבל כנראה שאת שרש הדעת מקבלים בברית מילה, הכח להתקשר.

זו כוונה למוהל, לאבא, לכולנו – לא צריך לחכות עד בר מצוה. באמת נכנס בשלבים, אבל היום הוא יום שמתחילה להכנס ברך הנמול דעת – קריאת התורה של היום מתחילה ב-יג פעמים **דעת**, לדעת ולהכיר את יג מדות הרחמים של ה'. וכך עם כל השפלות שלי, ההכנעה שלי והבושה שלי – להיות זריז ("זריזות במתינות" של הבעל שם טוב^ד),

א כח בראשית ד, א.

ב כט תניא סוף פרק ג.

ג ל ראה הוספות לכתר שם טוב (הוצאת קה"ת, הוצאה שלישית) אות קסט.

פרצוף תירוצי קושית הבית יוסף

קושית הבית יוסף

מבין אלפי הקושיות המופיעות בספרו של מרן הבית יוסף זכתה קושיתו המפורסמת על חנוכה^א – מדוע חוגגים שמונה ימים, על אף שאם פך השמן הספיק ליום אחד (כגרסת הגמרא שלפנינו) הרי שנס חנוכה התחולל בעצם רק בשבעת הימים עבורם לא הספיק השמן? – להקרא בפי כל "קושית הבית יוסף" ללא כל תוספת. לכן, יש לומר שבעיסוק בשוב קושיא זו יש סגולה לקיום פסוק-היעוד של סוד משיח בן יוסף "והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש ודלקו בהם ואכלום ולא יהיה שריד לבית עשו כי הוי' דבר"^ב.

תירוצים רבים נאמרו בשוב קושיא^ג, לקמן נסדר את התירוצים העיקריים על פי סדר הספירות^ד:

נקודה מעובדת מהתועודות "זאת חנוכה" ע"ו. נרשם על ידי איתאל גלעדי.

א או"ח סימן תע"ר.

ב עובדיה א, יח (והשווה תנחומא וישב א למשנה ב"ק פ"ו מ"ו).

ודימוי נוסף: **קושית** הבית יוסף היא **קשת** (מזל חדש כסלו, חדשו של בנימין, בחלקו המקדש בו אירעו נסי פך השמן) ממנה נורים חצים-תירוצים. שרש יוסף הוא ביסוד דא"ק ("בית יוסף" היינו מלכות דא"ק) והתירוצים הנורים (כנרות חנוכה) ממנה הן סוד עשר הספירות דאצילות, ודוק.

ג נלקטו (בין השאר) באנציקלופדיה תלמודית ערך חנוכה, במאמר לחנוכה בספר "מועדים בהלכה" לרש"י ז"ל, בקונטרס "יתרון האור" בספר אוצר מפרשי חנוכה (מכון ירושלים) ורבים מהם מצוינים גם בשיחת הרבי לפרשת מקץ, זאת חנוכה תש"ג (ספר השיחות תש"ג ח"א עמ' 200 ואילך). לקמן הובאו מ"מ אחד בלבד לכל תירוץ, ובמקומות הנ"ל נסמן למקומות השונים והמו"מ ביניהם וכו'.

ד המבנה הכללי של חלוקת התירוצים הוא:

נס על-טבעי בכמות או באיכות השמן (כלשון ר"ח מבריסק, בה נוקט גם הרבי בשיחתו) – במוחין.
הנס התחולל בשמונת הימים ואין קושיא – בחו"ג (חסדים מכוסים).

כתר: אין קושיא מלכתחילה

במדרגה העליונה (סוד משיח בן דוד שלמעלה ממשיח בן יוסף, לו יש כנור בן שמונה נימין) הקושיא כלל לא עולה על הדעת. הנס הגלוי של שבעת הימים מגלה למפרע על עצמת הנס של היום הראשון, הכולל את כל הימים הבאים אחריו, "בתר רישא גופא אזיל". אדרבא – "כל ההתחלות קשות" ומצד האמת בו עיקר תוקף הנס (מצד ה"חפצא", ובמדרגה זו הנס אינו נמדד על פי התפעלות ה"גברא", וד"ל), והוא על דרך "מאמר סתום" ("בראשית' נמי מאמר") של עצם הבריאה יש מאין ביחס לתשעת המאמרות הפתוחים, שאינם אלא שכלול והוצאה לפועל של מה שנכלל ברגע הבריאה הראשון.

חכמה ובינה: נסים בכמות השמן

יש שני תירוצים לפיהם היה נס גלוי בכמות השמן, החל מהיום הראשון:

הראשון, שלאחר שפיכת השמן מהפך לנרות ראו – כבר ביום הראשון – שהכד לא חסר מאומה^ה.

השני, שהשמן בפך כלה, אך הנרות נשאו מלאי שמן גם לאחר שדלקו במשך כל היום (החל מהיום הראשון)^ו.

לפי התירוץ הראשון הנס הוא בכלי המשפיע, שעל אף שהוא משפיע אינו חסר, בסוד הארת החכמה (אור שלמעלה משפע),

שמונת הימים כוללים ענינים אחרים מנס פך השמן – בתנה"י (חסדים מגולים).

היום הראשון נתקן על הנס-המלוכש-בטבע של מציאת פך השמן – מלכות.

ה תירוץ ה' בבית יוסף: "נשאר הפך מלא כבתחילה".

ו תירוץ ה' בבית יוסף: "בבוקר מצאו הנרות מלאים שמן".

לעטרא דחסדים שבדעת והמדידה של השמן וחלוקתו לשמיניות (מצד האדם-ה'מקבל') שיכת לעטרא דגבורות שבדעת.

חסד וגבורה: התירוצים שמהיום הראשון לא היה מספיק שמן

לפי שני תירוצים נוספים מלכתחילה לא היה די שמן אפילו ליום אחד הקושיא בטלה מעיקרא:

לפי גרסת השאלות²³ מלכתחילה לא היה מספיק שמן "אפילו ליום אחד" (ולא כגרסת ש"ס דילן "אלא ליום אחד").

לתירוץ נוסף, בפך היתה אכן כמות מצומצמת בדיוק ליום אחד, אך במזיגת השמן לנר הוא נחסר – כאשר נדבק שמן לדפנות וכו' – ולכן בפועל גם ביום הראשון כבר חסר השמן והיה משום נס בדלקתו²⁴.

זוג התירוצים האלה שייך לספירות חסד וגבורה: התירוץ השני, לפיו במעבר בין המשפיע למקבל (השפעת החסד) מתחולל חסרון טבעי (חוק האנטרופיה, השולט בטבע שנברא בששת ימי בראשית, החלק מהיום הראשון שכנגד החסד), כנגד החסד. התירוץ הראשון, לפיו מלכתחילה כמות השמן היתה קטנה ומצומצמת עוד יותר, שייך לספירת הגבורה המצמצמת. החסד והגבורה עדיין 'מכוסים' תחת המוחין – התירוצים לטעם קביעות שמונת ימי חנוכה על נס פך השמן החל מהיום הראשון (מפני שלא היה די שמן גם עבור היום הראשון) נזקקים לתירוצי המוחין לגבי אופן הנס (האם הוא היה בכמות השמן או באיכותו, כנ"ל), ודוק.

יב שאילתות סוף שאילתא כ"ו.

יג שאילת שלום על השאלות שם (וראה באופן אחר קצת חידושי מהרצ"א על חנוכה מאמר ג אות יד, נחלת אריאל על מסכת סופרים פ"כ ה"ג ועוד).

כהארת משה רבינו (חכמה דאצילות) המאיר לרבים ללא חסרון בעצמו, כנר שכולם מדליקים ממנו והוא אינו חסר²⁵ (והוא על דרך הנס שנעשה באסוך השמן על ידי אלישע הנביא²⁶ – אלישע בגימטריא "יש מאין", סוד "והחכמה מאין תמצא"²⁷). לפי התירוץ השני הנס הוא בכלי המקבל, סוד הבינה (שרש הכלים) – ה"תלמיד חכם" המקבל מה"חכם" ומתחיה ללא-גבול מדרוש אחד ששמע ממנו.

תרין עטרין שבדעת: נסים באיכות השמן

יש שני תירוצים לפיהם היה נס גלוי באיכות השמן, החל מהיום הראשון, שהיה 'מרוכז' כל כך עד ששמינית מהשמן הספיקה להדלקה של יום שלם:

הראשון, שעל אף שמזוג את כל השמן שבפך לנרות כבר ביום הראשון, בכל יום שלם בערה רק שמינית מהשמן וכך הוא הספיק לכל שמונת הימים.

השני, שלכתחילה מזוג בכל יום רק שמינית מהשמן והיא דלקה יום שלם²⁸.

כל מושג האיכות שייך לדעת (שהיא גם מח השכחה והזכרון, הסגולות ההפוכות של הזית המסוגל לשכחה ושל שמנו המסוגל לזכרון) – ההשפעה המרובה של שמן זית איכותי שנמזג כולו מפך השמן (כאשר הנס התחולל מן שמיא, מצד ה'משפיע') שיכת

ז ראה רש"י לבמדבר יא, ז.

ח מלכים ב ד, א-ז.

ט איוב כח, יב.

י פר"ח או"ח סימן עת"ר סק"א (ד"ה "עוד תירוץ"): "שפכו כל השמן במנורה ושמינית ממנו נדלק בכל לילה".

יא תירוץ הא' בבית יוסף: "חילקו שמן שבפך לח' חלקים ובכל לילה היו נותנים במנורה חלק א' והיה דולק עד הבוקר" (וראה מאירי שבת כא, א; מהר"ל בספר נר מצוה ובחידושו לאגדות הש"ס שבת שם ובביאור הרא"ם לסמ"ג בקושיות ובתירוצים על ההיתר לנהוג כך).

תפארת: שמונת ימי חנוכה כנגד שמונת ימי סוכות

יש המתרצים שאת שמונת ימי חנוכה קבעו כנגד שמונת ימי חג הסוכות, החג הארוך ביותר (אותו בטלו היוונים)⁷¹.

בשלשת הרגלים מכוון סוכות כנגד התפארת (חגו של יעקב אבינו⁷²) ואריכות החג היא בסוד "ז"א [שעיקרו תפארת] בעתיקא [ארץ אנפין, מקור האריכות, שכוונת חנוכה היא בסוד יג תיקוני דיקנא קדישא דיליה] אחיד ותליא".

נצח: היום הראשון - על נצחון המלחמה

יש המתרצים שאת היום הראשון קבעו על (נס) הנצחון במלחמה⁷³ (מתאים במיוחד לשיטת הרמב"ם לפיו היום הראשון הוא-הוא יום הנצחון עצמו, ולא רק יום המנוחה למחרת הנצחון⁷⁴) – תירוץ השייך לנצח, כפשוטו.

הוד: היום הראשון על שם חנוכת המזבח

יש מתרצים שהיום הראשון הוא על שם חנוכת המזבח והמקדש בכלל⁷⁵ בסוד "וההוד" זה בית המקדש" (ואם כן יש לפרש כי החיוב "להודות ולהלל" הוא "להודות" על טהרת המקדש וחנכותו ו"להלל" על נסי המנורה, בסוד "בהלו נרו עלי ראשי"⁷⁶).

יסוד: שמונת ימי חנוכה כנגד שמונה ימי מילה

יש מתרצים שתקנת שמונת ימי חנוכה היא כנגד שמונת ימי מילה⁷⁷, שהרי היונים גזרו על מצות ברית מילה ועיקר מסירות הנפש היזומה היה עליה (ובזכות המסירות זכינו לנס). תירוץ השייך לקדושת ברית המילה שייך לספירת היסוד, כפשוטו.

מלכות: היום הראשון על נס מציאת הפך הטהור

יש המתרצים שאת היום הראשון תקנו על הנס-המלוכש-בטבע⁷⁸ של מציאת פך השמן הטהור לאחר שהיונים טמאו את כל השמנים⁷⁹. הנס המלוכש בטבע – ביטוי בהיר של השגחה פרטית – שייך לספירת המלכות (סוד הטבע). מציאת שמן הקדש היא בסוד "מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתיו"⁸⁰ האמור בדוד מלך ישראל (המתקן את הטבע, כתפקיד המלך). "נעוץ סופן בתחלתן" – תירוץ המלכות, שיש בו ממד טבעי, חוזר לסוד משיח בן דוד שבכתר.

יח ארחות חיים (הובא בשלטי גבורים להגהות מרדכי שבת ס"י תנה).

יט איוב כט, ג.

כ ארחות חיים (כנ"ל הערה כו) בשם בעל העתים וכן הוא בכלבו.

כא ראה בשיחת הרבי (הנ"ל הערה ד) אות ב (והשווה לעיל הערה כח).

כב תהלים פט, כא.

יד ר"י מלוניל שבת שם: "לא נעשה נס כזה לישראל, שאילו פרעה לא גזר על המצוות, ויון הרשעה גזרה. לפיכך האריכו אלו הימים כשיעור חג הסוכות שהיא שמונה ימים, להזכיר בהם הנס. ואפילו לא היה נעשה בהם בשמן, כמו כן היו שמחים ומזכירין משה נסים, כשיעור ויום טוב הארוך מכל המועדות" (ובערך השלחן תרע הוסיף – ע"פ ספר החשמונאים ח"ב פ"א ופ"ו – שבאותה שנה בטלו מלהקריב קרבנות הסוכות במקדש ולכן תקנו כנגד ימי החנוכה).

טו עפ"י בראשית לג, יז.

טז מאירי שבת כא, א: "מברכין על הגאולה ועל הודאת מציאת פך השמן".

וראה בספר בת עין בדרושים לחנוכה, הסובר שהדלקת הנר ביום הראשון של חנוכה היא משום הנצחון, אך מוסיף הסבר ורמז נחמד:

עוד יש לפרש קושיא הנ"ל בדרך זה, שכן הוא האמת שנס של השמן היה רק שבעה ימים האחרונים, ואף על פי כן קבעו גם יום הראשון לחנוכה, שהיה בו עיקר הנס של תגבורת בית חשמונאי. וא"ת ולמה מדליקין שמן ביום זה הראשון, ויש לומר כי יהודה היה צועק במלחמה מ"י כמ"וכה בא"לים יה"וה גימטריא ג"ר.

הגהות מהר"ץ חיות שבת שם ובהעמק שאלה לשאלות שם הקשו שהנצחון אינו נס (שמחוץ לגדר הטבע) ועל כן לא שייך לברך עליו "על הנסים" (אך ראה עוד לקמן, בתירוץ המלכות, שכן מברכים על נס המלוכש בטבע).

יז ראה גם לקו"ש ח"ל עמ' 204 ואילך.

כתר

אין קושיא מלכתחילה (מצד החפצא)

בינה

כל יום הנרות נמצאו מלאים

עטרא דגבורות שבדעת

כל יום מזגו שמינית

גבורה

לא היה שמן אפילו ליום אחד

חכמה

כל יום הכלי היה מלא

עטרא דחסדים שבדעת

כל יום דלקה שמינית

חסד

אי אפשר לצמצם

תפארת

כנגד שמונת ימי סוכות

הוד

היום הראשון על חנוכת הבית

נצח

היום הראשון על נצחון המלחמה

יסוד

כנגד שמונת ימי מילה

מלכות

היום הראשון על מציאת הפך

לתלמידי כיתות ח' וההורים היקרים,

ישיבת **דורשי יחודך** בנשיאות הרב **יצחק גינזבורג** שליט"א מזמינה אתכם לבוא ולהכיר את הישיבה. בישיבה הנמצאת ביצהר לומדים בשמחה בחורים גמרא וחסידות, הלכה, משנה ופנימיות התורה מתוך קשר לצדיקים ורצון אמיתי להאיר את המציאות באור של תורה. מדברי הרב גינזבורג שליט"א, נשיא הישיבה: "הישיבה שלנו ביצהר, כשמה כן היא, מיועדת לבחורים שדורשים את ה' ולהפיח רוח חיה בבחורים הצעירים שמתוך אהבת ישראל צרופה, חיבור וחזון, הולכים לעסוק בכל השינוי החיובי... איך לחבר את התורה למציאות".

לפרטים והרשמה לימי היכרות ניתן להתקשר לרב יהושע:

052-7560461 או למייל: **antmanyn@gmail.com**

על יד איש בן פרצי

מעין גנים - נקודה חסידית לפרשת השבוע

התאומים הצדיקים

בפרשתנו נולדים תאומיהם של תמר ויהודה - שמהבכור שבהם עתידה לצמוח מלכותו של שבט יהודה, מלכות בית דוד - והתורה מאריכה בפירוט סיפור לידתם: "ויהי בלדתה ויתן יד ותקח המילדת ותקשר על ידו שני לאמר זה יצא ראשונה. ויהי כמשיב ידו והנה יצא אחיו ותאמר מה פרצת עליך פרץ ויקרא שמו פרץ. ואחר יצא אחיו אשר על ידו השני ויקרא שמו זרח".

תיאור הלידה מלמד כי באמת היתה הוה-אמינא שהבכורה מתאימה לזרח, ופרץ צריך להיות שני לו, אך בסוף של דבר התברר כי פרץ הוא הבכור וזרח הוא השני-המשני. אמנם יש לזרח הצדיק מעלות שנראות כמתאימות למלוכה, אך בסופו של דבר מתברר כי המלוכה שייכת לפרץ, וזרח צריך לתרום את תכונותיו שלו כ"משנה למלך" (ונראה כי אף המילדת, שתמהה על פריצתו-עקיפתו של פרץ, כוונה באופן לא-מודע לכך שזרח ראוי להיות השני, שהרי כדי לסמן שיצא ראשונה קשרה על ידו דווקא שני...).

חז"ל³ משווים בין תאומי רבקה ויצחק, יעקב ועשו, לתאומים הללו - שם "האחד רשע" (ולכן כתיב "תומים" חסר) וכאן "שניהם צדיקים" (ולכן כתיב "תאומים" מלא). שם יעקב הצדיק נסה, ללא הצלחה, לעכב את עשו מלצאת ראשון, וגם כאשר הצליח בהמשך לרכוש את בכורתו ולקבל את

ברכותיו הדבר עלה לו במאבק מתמיד עם עשו הרשע - כשאת מעלותיו של עשו עליו לרשת-לאמץ לעצמו, כי לשיתוף פעולה אינו מצליח להגיע. לעומת זאת, כאן הצליח פרץ הצדיק לעכב את זרח⁴ ולפרוץ החוצה לפניו, אך זרח הצדיק מקבל את מקומו כשני לפרץ אחיו - בין שני צדיקים יש לצפות לשיתוף פעולה אמתי ומתוקן.

השמש והירח

מהו ההבדל הפנימי בין פרץ לזרח? הרמב"ן⁵ מביא על אתר את דברי ספר הבהיר⁶ כי פרץ וזרח נקראו על שם הלבנה והחמה: **ובמדרשו של רבי נחוניא בן הקנה יזכיר סוד בשם אלה הילודים - אמרו איקרי זרח על שם החמה שהיא זורחת תמיד, ופרץ על שם הלבנה הנפרצת לעתים ונבנית לעתים והרי פרץ [שעל שם הלבנה] הוא הבכור וחמה [על שמה נקרא זרח] גדולה מן הלבנה [ומדוע, אם כן, פרץ הוא הבכור ולא זרח?], לא קשיא, דהא כתיב "ויתן יד" [כלומר, זרח אכן התחיל להוולד ראשון] וכתיב "ואחר יצא אחיו" [כלומר, פרץ אכן יצא אחרי תחלת לידת אחיו, אלא שזכה בבכורה מן השמים, כמפורש בהמשך הדברים]. והנה לדעתם היה שם הלבנה**

ג וכדברי הספורנו: "ויהי כמשיב ידו". היה כמו משיב ידו, ולא משיב באמת, כי לא בפעולת הולד נעשה כן, רק בפעולת הכח הדוחה שדחה את אחיו לחוץ והוסג אחר זה עם ידו".
ד בראשית לח, כט (והמצוטט בפנים הוא כנוסחת הרמב"ן).
ה אות קצז.

מהתוועדות י"ט כסלו ה'תשס"ו. נרשם ע"י איתאל גלעדי.

א בראשית לח, כח-ל.

ב בראשית רבה סג, ח; פה, יג. הובא ברש"י לבראשית לח, כז.

לפרוץ למציאות חדשה

ננסה להעמיק בדברים ביחס להנהגת עם ישראל, אותה מעמיד ה' מבית יהודה, ודווקא מזרעו של פרץ:

זרח נקרא על שם השמש, שאורה קבוע ותמידי, ופרץ על שם הירח, שאורו נחסר-נפרץ לעתים, אך גם פורץ מחדש בכל פעם. במחשבה ראשונה, נראה כי הבכורה – ההנהגה והמלכות – צריכה להשתייך לצדיקי האור הקבוע והמתמיד, צדיקים יציבים שמסוגלים לנהל את המציאות ללא טלטלות. אך ה' בוחר להעניק את המלכות לבית דוד, הנחסר והמתמלא, הנפרץ והפורץ – ה' רוצה שדווקא צדיקי-פרץ, צדיקים שהם בעלי תשובה שנופלים וגם קמים (כפי שלומדים מדוד המלך עצמו, ש"הקים עולה של תשובה"¹, נפל וקם ושוב נפל ושוב קם²), ומצפה מצדיקי-זרח לשמש אותם בנאמנות ולהעניק להם (לפי הצרכים המשתנים) מאורם הקבוע. מדוע?

כפי שמבואר בחסידות³ על מאמר חז"ל "שמש אכולי עלמא ניחא"⁴, השמש מאירה על המציאות באופן קבוע ושוויוני, בלי להתחשב יותר מדי במה שמתחולל בה – צדיקי זרח נוטים להשתלב במערכת הקיימת ולתת לה מחילם. אמנם, כדי לצאת מהמציאות הגלותית ולהביא לימות המשיח, חייבים לפרוץ למציאות חדשה לגמרי – לחיות בתחושה ש'הדבר האמתי' עוד לא התחיל, להיות נכונים לטלטלות ושינויים⁵

לפרץ מפני מלכות בית דוד, והיו תאומים כי הלבנה מותאמת בחמה, והנה פרץ תאום לזרח הנותן יד, והוא בכור בכח עליון, כמו שאמר [ה' על דוד המלך וביתו אחריו]: "אף אני בכור אתנהו"⁶, וזהו מאמרם בקדוש החודש [בחידוש הלבנה, על שמה נקרא פרץ] "דוד מלך ישראל חי וקיים"⁷, והמשכיל יבין.

במושגים הפנימיים (אליהם רומז הרמב"ן כל פעם שהוא מסיים "המשכיל יבין"), השמש והירח הם פרצופי ז"א ונוקביה (או תפארת ומלכות, במושגי הקבלה הראשונה). הדבר רמוז גם בכך שישנם ששה אנשים בתנ"ך שנקראו זרח⁸, כנגד שש מדות הלב (ששה קצוות) הכלולים בז"א, אך רק אחד הנקרא פרץ, כנגד המלכות. זהו גם היחס בין ששת ימות החול לשבת (שעם קבלתה מתעצמים עם פרץ, כפי שאומרים ב"לכה דודי" – "ימין ושמאל תפרצי... על יד איש בן פרצי", וכדלקמן). השבת "לית לה מגרמה כלום"⁹, היא מקבלת את הכל מששת ימי החול המשמשים אותה ומכינים את כל צרכיה – כפי שהירח מקבל את אורו מהשמש – ואף על פי כן ברור שהיא התכלית-המלכות ולה הבכורה (ובאמת, "מינה מתברכין כולהו יומין"¹⁰, כל השפע שמקבל הז"א-המשפיע הוא בזכות אשתו ועבורה¹¹).

1 תהלים פט, כח.

2 ר"ה כה, א.

3 זרח בן רעואל, נכדו של עשו (בראשית לו, יג); זרח אבי יובב, השני במלכי אדם, מלכי התהו (שם לו, לג); זרח בן יהודה ותמר; זרח בן שמעון (דהי"א ד, כא); זרח בן עידו הלוי (שם ו, י); זרח הכושי (דהי"ב ב, יד, ח) – שלשה יהודים ולעומתם שלשה גוים, "את זה לעמת זה" (בסוד התמורות השייך לז"א).

4 ע"ח שער לה פ"ב.

5 זרה ח"ב סג, ב.

6 ב"מ נט, א.

יב ע"ז ד, ב.

יג יומא כב, ב.

יד ראה תורת מנחם התוועדויות חכ"ח עמוד 147 ובנסמן שם.

טו סנהדרין לט, א.

טז ציון לעיל שאין אדם נוסף בתנ"ך שנקרא פרץ, אך פרץ מופיע כשם של מקום – "וחר לדוד על אשר פרץ הווי' פרץ בעזה ויקרא למקום ההוא פרץ עזה עד היום הזה" (שמואל-ב ו, ח). ה"פרץ" כאן נקרא בפיו של הצדיק העיקרי מבית פרץ,

"על יד איש בן פרצי" רמוז גם השני-למלכות, זרח, "אשר על ידו השני", הנכלל בפרץ ומסייע לו). "ימין ושמאל תפרצי" היינו כחו של פרץ לפרוץ את מסגרות החשיבה המקובלות כיום – דפוסי החשיבה של הימין (המאמין בטבעו) וגם של השמאל (המתיימר להיות רצינאלי יותר, ויונק את כחו-אחיזתו במציאות מאמונות טפלות שמעורבות באמונות הימין) – וכחו העצמי הוא "ואת הוי" תעריצי". שם הוי"ב שייך לספירת התפארת, הקו האמצעי – המרכז האמתי, הממצע ומחבר בין כל חלקי העם, מימין ומשמאל, הוא דווקא בית דוד, אך לא כממוצע בין הצדדים, אלא ככח הפורץ למעלה מן המציאות, אל השרש האמתי של כל צדדיה השונים.

הערצת ה' – שהיא ההערצה היחידה, התיקון להערצת כל מיני 'כוכבים' אנושיים למיניהם, להבדיל – תלויה בראית הטוב של ה' במציאות והבנה עד כמה השגחתו הפרטית מעמיקה לעשות הכל בטוב (ואכן, מורנו הבעל שם טוב מפרש¹⁰ כי "בקשת בית דוד" היא-היא סוד ראית ההשגחה הפרטית). בניגוד לאהבה או ליראה, שיכולות לבוא גם (ואולי בעיקר) כשאינן מבינים את הנהגת ה', הערצה אמיתית אפשרית רק עם הבנה מסוימת בגדולת ה' ובהנהגתו את הכל לטוב. לעתים נדרשים ל"ימין ושמאל תפרצי" – לפרצת מסגרות החשיבה הרגילה (השופטות הכל לחיוב או לשלילה, לימין או לשמאל) – כדי להגיע ל"ואת הוי" תעריצי" בהבנת קצות דרכיו של ה', הפועל הכל לטובה, ולעתים הסדר הוא הפוך, ומכח ההבנה וההרגשה של "ואת הוי" תעריצי" נפקחות העינים לראות את המציאות אחרת, לפרוץ את גדר הימין והשמאל ולחזור לסדר חדש, שלם ואלקי.

ולקבל כח לפריצה חדשה לגמרי. [ובמושגי העומק של החסידות: אדמו"ר הזקן מסביר בתניא¹¹ כי בספירת המלכות יש חידוש ביחס לכל הספירות שמעליה – כל הספירות משתלשות זו מזו בדרך של 'עילה ועלול', אך רק בכח ספירת המלכות לברוא-לגלות מציאות של 'יש מאין'. זו הסבה שספירת המלכות נקראת "עלמא דאתגליא" – רק בה מתגלה הכח האלקי לברוא יש מאין, שמכוסה בספירות שמעל המלכות. כל הספירות הן אור זורח (סוד זרח), אך לשם בריאה יש מאין צריך להצטרף לאור גם כח – זהו סודו של פרץ, כשהאור פורץ בכח חדש. וביחס להנהגה – השתלשות 'עילה ועלול' היא התנהגות שמתחשבת בשיקולים, נסיבות וסיבות פוליטיות, אך יצירת מציאות חדשה היא דווקא תכונת המלכות, תכונת בית פרץ.]

"ימין ושמאל תפרצי ואת ה' תעריצי"

ב"לכה דודי", עם כניסת שבת, אנו שרים "ימין ושמאל תפרצי, ואת הוי" תעריצי, על יד איש בן פרצי, ונשמחה ונגילה" (בגלוי, יש כאן התעצמות עם פרץ, אך בסופי התיבות של

יד המלך עצמו, אך לכאורה בהקשר שלילי. חז"ל מסבירים (סוטה לה, א) כי ה' פרץ בצדה באחריותו העקיפה של דוד – דוד קרא לתורה "זמירות" (תהלים קיט, נד), נענש בשל כך בשכחת מצות "בכתף ישאון" (במדבר ז, ט), ומכיון שכך נשמט הארון מעגלת הבקר ועזא שלח יד לתפוס בו ולכן מת. בספר התניא (קו"א ד"ה "דוד זמירות קרית להו") מסביר אדמו"ר הזקן בעומק את דברי חז"ל, ומלמד כי כינוי התורה זמירות מתייחס לאחור של התורה, לכך שכל חיות המציאות תלויה בה, אך הפנים של התורה היינו השעשועים העצמיים של ה' למעלה מהמציאות. בהתאם למבואר בפנים, כשצדיקי בית פרץ שונים לחשוב שהתורה 'משועבדת' למציאות – שתכליתה להאיר, להנהיג ולחיות את המציאות הקיימת – הם נפרצים-נחסרים, כדי להזכיר להם שהדרך הנכונה היא התעצמות עם פנימיות התורה, שלמעלה מהמציאות הקיימת ומההתחשבות בה, ורק מתוך התעצמות כזו עם התורה ניתן לפרוץ ולברוא 'יש מאין' מציאות חדשה וראויה, מציאות משיחית שהיא תכלית בית דוד.

את גדרי המציאות הקיימת ולהתעצם עם התורה שלמעלה-מחוץ למציאות זו (בניגוד לתורה ה'משתלבת' עם המציאות, עליה נאמר ש"דעת בעלי בתים [העוסקים בתורה, אך חיים במציאות העולם ומחשיבים אותה] היפך דעת תורה"^ט); ואז הם זוכים לפרוץ-להתפשט ולהוליד מציאות חדשה יש מאין, מתוך תורתם העצמית.

בניגוד לזריחת-זרח, שמשלתלשלת שלב אחרי שלב, קמעא קמעא, באופן של "עצם והתפשטות" (כהתפשטות האור מן המאור-השמש, וכלידה בשלבים, המתחילה מהושטת היד אך יכולה להתעכב) הפריצה מתחוללת באופן של "העלם וגילוי" (כירח הקיים תמיד, ורק נכסה ונגלה חליפות) – בית **פרץ** יכול לחולל את המהפכה "בשעתא חדא וברגעא חדא"^כ (כפי שנאמר בזהר על כח התשובה) כאשר התגלית שלו (של "ואת הוי' תעריצי", הנהגת ה' את המציאות) 'לוקחת' בבת-אחת את כל בני הדור ומתקיים בו "**פרי צדיק** עץ חיים ולקח נפשות חכם"^כ, "ופתאם יבוא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים"^כ.

פריצה בשלשה שלבים

אם מדויקים, יש במפרשים שלשה הסברים ל"פרץ": לדברי ספר הבהיר פרץ נקרא דווקא על שם חסרון הלבנה, "הנפרצת לעתים"^ט – פריצה במובן של חסרון וסתירה; הפשט בפרשתנו^י הוא שפרץ נקרא כך משום שהוא 'פורץ גדר'; והמפרשים מסבירים^י שבעקבות "מה פרצת" – פריצת הגדר של פרץ – הוא מתברך ב"עליך פרץ", שימשיך לפרוץ-להתפשט עוד ועוד, בפרט בכח פוריות^כ (כפשט ברכת יעקב "ופרצת", המכוונת לפריצה-התפשטות בצאצאים אין-סוף, כאשר בכל לידה מתגלה "כח האין סוף"^כ לברוא יש מאין, כחו המיוחד של פרץ, כנ"ל).

שלשת הפירושים הם שלשה שלבים של פריצה (המכוונים גם כנגד הכנעה-הבדלה-המתקה^כ, כפשוט): צדיקי-פרץ רגישים לפרצות-לחסרונות במציאות (וכאשר הם מנסים להשתלב בה הם 'חוטפים' את הפרצות האלה, בסוד "פרץ גְּזָה", כנ"ל בהערה טז); בעקבות כך הם מבינים שעליהם לפרוץ

ט וראה גם בדבר מלכות לפרשתנו.

כ באמור כאן ראה בעיקר באבן עזרא עה"פ.

כא ראה רס"ג עה"פ.

כב לקו"ת שה"ש ט, ד ואילך. דרך מצותיך מצות פריה ורביה.

כג כתר שם טוב (הוצאת קה"ת) אות כח.

כד סמ"ע חו"מ ג, ג.

כה זהר ח"א קכט, א (בסופו).

כו משלי יא, ל.

כז מלאכי ג, א.

טעם מצוה וישב – יבום

מאליהן". וכן מבואר בגמרא^א שמצות יבום היא רק ממתן תורה (בניגוד למילה ש"שנה לפני הדיבור"), ופירשו הריטב"א והמאירי שמה שהאבות נהגו ביבום לא היה בגדר חיוב אלא מנהג. אמנם ר' יוסף ענגיל^ב מבאר בדרך נוספת, המתווכת בין המדרש לגמרא: היבום היה בגדר ציווי אבל לא מצד ה"ישראליות" שהיתה בבני ישראל לפני מתן תורה אלא מצד היותם בני נח (לעומת מצות מילה שהיא מצד הישראליות).

והרמב"ן מפרש^ג שלפני מתן תורה היו נוהגים לקיים את היבום (כדעה שזה מנהג כנ"ל) כיון שידעו שיש בזה "סוד גדול מסודות התורה בתולדת האדם", ומבאר שטעם היבום שייך בכל הקרובים הראויים לירושה, אלא שהאח קודם לכל, אך במתן תורה נאסרו הקרובים לשאת את אשת המת מלבד אחיו שמותר (ומצוה) כדי לקיים את היבום. ומכל מקום, גם לאחר מתן תורה הנהיגו "חכמי ישראל הקדמונים" לעשות מעין יבום בקרובים (שאינן בהם איסור), ונקרא גאולה, כמו נישואי בעז עם רות.

בפנימיות, יש לכוון את שלש השיטות הנ"ל כנגד שלשת העולמות התחתונים. השיטה שיבום היה אז בגדר מנהג בלבד – כנגד עולם העשייה הנפרד ("אף עשיתיו"), "עולם כמנהגו נוהג" ובו יש מנהגים טובים, כדרך ארץ ללא מודעות אלוקית של מצוה. השיטה שהיבום היה מצוה שנצטוו בתור בני נח – כנגד עולם היצירה. והשיטה שזו מצוה גמורה (מצד הישראליות) – כנגד עולם הבריאה. והנה קיום

"וַיֹּאמֶר יְהוָה לְאוֹנָן בֶּאֱלֹהֵי אַחִיךָ וַיְבַרְכֵם אֲנִי וְהָקִים זֶרַע לְאַחִיךָ". ובפרשת כי תצא "כִּי יֵשְׁבוּ אֲחִים יַחְדָּו וַיִּמַּת אֶחָד מֵהֶם וַיֵּן אֵין לוֹ לֹא תִהְיֶה אֶשֶׁת הַיָּתֵם הַחֹצֵצָה לְאִישׁ זָר יִבְמָה יְבֵא עֲלֶיהָ וְלִקְחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וַיְבַמָּה. וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תֵּלֵד יִקָּוֶם עַל שֵׁם אֲחִיו הַיָּתֵם וְלֹא יִמָּחַךְ שְׁמוֹ מִיִּשְׂרָאֵל"^ד. ולשון הרמב"ם בתחילת הלכות יבום "מצות עשה מן התורה שייבם אדם אשת אחיו מאביו... אם מת בלא זרע".

טעם המצוה מפורש בכתוב שבזה מקימים את שמו של המת, וכמו שמסביר בספר החינוך^ה בדרך הפשט "כדי שיהיה אותו הזרע ממלא מקומו ועובד בוראו תחתיו ויזכה על ידו בעולם הנשמות אשר הוא שם". וגדולה מצות יבום עד ש"המקיים מצות יבום נעשה שותף לקב"ה"^ו.

היבום לפני מתן תורה

בגדר היבום לפני מתן תורה יש כמה אפשרויות. במדרש^א "אברהם נצטוו על המילה... יעקב על גיד הנשה... יהודה על היבמה", דהיינו שעוד לפני מתן תורה היה בזה מצוה (כמו מילה וגיד הנשה שהצטוו בפירושו). אך ממקומות אחרים נראה שזה היה מנהג, כמו בתנא דבי אליהו "יהודה קיים מה שכתוב בתורה... תורה לא ניתנה להן והן עשו אותה

א בראשית לח, ת.

ב דברים כה, ה-ו.

ג מצוה תקצח, עיין שם. וראה ספורנו דברי

ד זוהר חדש רות מט, א.

ה שיר השירים רבה א, ה. ראה בכל זה בתורה שלמה עה"פ אותיות לח, לט.

ו פרק ז.

ז יבמות ה, ב.

ח תפארת יוסף כאן (מתוך ספרו בית האוצר).

ט פרשתנו לח, ט; כו.

ומשער מקומו^{טו}. כפי שרואים בפרשתנו, היבום מתקן את חטא אונן: "וידע אונן כי לא לו יהיה הזרע והיה אם בא אל אשת אחיו ושחת ארצה לבלתי נתן זרע לאחיו", השחית זרעו לריק, ועוון זה הוא "כאילו שופך דמים"^י, ולעומת זאת היבום הוא מסירות נפש להקים זרע לאחיו, שהרי מעשה זה הוא לגמול חסד למת ולא לצורך עצמו (הזרע נקרא על שם אחיו ולא על שמו).

רמזי יבם

מבחינה דקדוקית^י, השרש **יבם** קרוב לשרשים **במה**, **בנה** – ביבום בונים את בית המת, כמו שכתוב בחליצה "ארור האיש אשר לא יבנה את בית אחיו". הבניין הוא במקום גבוה, במה, ובן על ידי היבום מקימים-מרימים את שם המת, כמו שנישואין הם מלשון להרים נס. יש גם קשר מובהק ל-**בן** – שהרי היבום הוא כאשר "בן אין לו" ועניינו להוליד בן שיקום על שם המת.

השרש יבם מופיע עשר פעמים בתנ"ך: הפעם הראשונה אצלנו ("הכל הולך אחר הפתיחה"), שבע פעמים בפרשת יבום ועוד שתי פעמים במגילת רות (בדברי נעמי לרות, "הנה שבה יבמתך... שובי אחרי יבמתך").

ובגימטריא: **יבם = בן**. וכן שלשת השרשים הנ"ל **במה יבם בנה = 3 פעמים יבם, בן** (הערך הממוצע של השרשים) = **יוסף** (פרשת היבום נמצאת בתוך סיפור מכירת יוסף). "**ויבם**" (דברי יהודה לאונן) וכן **יבום = חן**, מתנת המלכות לפי ספר יצירה. וכן במלים "ויבם אתה": **ויבם = חן, אתה = 7 פעמים חן**.

<<<

טז רות ד, י.

יז נדה יג, א. וכן ביבמות סג, ב "כל שאינו עוסק בפריה ורביה כאילו שופך דמים".

יח הכתב והקבלה דברים כה, ה. קונקורדנציה של מאנדלקורן.

התורה של האבות בכלל (מה שקיימו את כל התורה, לא רק מילה וגיד הנשה) הוא ממוצע בין עולם היצירה לעולם הבריאה, וככל ממוצע יש בו ספק ומחלוקות מה גדו, כידוע הדיונים בגדר קיום התורה אצל האבות^י.

מצות המלכות

יהודה הוא שבט המלכות, "לא יסור שבט מיהודה"^י, ובפרשה זו מתחילה לצמוח המלכות מיהודה, בהולדת פרץ שממנו יוצא דוד ומשיח בן דוד, "יהודה היה עסוק ליקח לו אשה, והקב"ה היה עוסק בורא אורו של מלך המשיח"^י. אם כן, יש קשר הדוק בין המלכות למצות (או מנהג) היבום, הן ביבום של אונן שלא הצליח והן בזיווג של יהודה ותמר שגם הוא היה בגדר יבום (כנ"ל ברמב"ן). וכן במגילת רות, מרות ובעז יצא דוד המלך, כמו שחתומת המגילה "ואלה תולדות פרץ [הראשון שנולד מיבום]... וישי הוליד את דוד" – הגאולה של היבום מולידה את הגואל^י.

והנה לפי המדרש הנ"ל יבום הוא המצוה העשירית – לאחר שבע מצוות בני נח, מילה וגיד הנשה – "העשירי יהיה קדש"^י, כספירת המלכות העשירית. ובשושלת המלכות המנויה במגילת רות, דוד הוא העשירי מפרץ, עשירי קדש.

בספירת המלכות יש התמודדות עם המיתה, "רגליה יורדות מות"^י, לכן דוקא בה יש תיקון לנפש המת "ולא ימחה שמו מישראל", "ולא יכרת שם המת מעם אחיו

י ראה למשל הדרושים הראשונים בספר פרשת דרכים לבעל המשנה למלך.

יא בראשית מט, י.

יב בראשית רבה פה, א.

יג וראה דברי הימים א-ג, יט בפירושו המלבי"ם שזרובבל בן שאלתיאל הוא בן פדיה שיבם את אשת שאלתיאל.

יד ויקרא כז, לב.

טו משלי ה, ה.

סיפור חסידי

הבעל שם טוב | הנר שהציל ממוות

הוא הגביה את המחצלת וראה שברצפה יש דלת סתרים והגביהה. אז ראה לאור הנר שמונחים שם פגרים מתים! הוא הבין שנפל בפח והתחיל לחשוב מה לעשות ועלה לו רעיון. הוא הוציא מהבור גויה אחת, הניחה על המטה וכיסה אותה בכסת. לאחר מכן פשט את בגדיו והניחם סמוך לגויה ולידם כמה מעות שהיו בכיסו. הוא ירד למטה לאותו בור וסגר את הדלת על עצמו.

לאחר כמה שעות שמע שפותחים את דלת החדר ונשמעה מכת קרדום. לאחר מכן פתחו את הדלת של הבור והשליכו לתוכו את גוית המת. נסכם בדעתו שלא יצא עדיין מהבור עד שיאיר היום. הוא ישב שם כמה שעות עד ששיער בדעתו שכבר האיר היום. הוא התחיל לפתוח את החלון וראה שנכנס מעט אור דרכו. הוא הביט בחלון עד שנראו אנשים ברחוב וכשהתקרבו לבית החל לצעוק בקול. האנשים ראו ושמעו שאיש צועק דרך החלון הסגור ברשת ברזל ונכנסו לבית. הם

יהודי אחד שאינו מפורסם בא לבעל שם טוב כדי לשבות אצלו. הוא שמע ממנו דברי תורה, וכאשר רצה לנסוע חזרה נכנס לבעש"ט כדי לקבל רשות לשוב וכן ברכה. הבעש"ט נתן לו נר ואמר לו שבכל מקום שישע יקח עמו את הנר. בדרך חזרה הגיע לאיזו עיירה ונכנס לאכסניה כדי ללון. הוא קיבל חדר והדליקו לו בו חתיכת נר קטנה. אז סגרו אותו בחדר ולקחו את המפתח.

מיד הבין שנקלע לענין לא טוב כי בדרך כלל משאירים את המפתח מבפנים אצל המתאכסן. כמו כן ראה שבועד שעה קלה הנר יכבה. אז נזכר שהבעש"ט נתן לו נר והבין מיד שבו תהיה הצלתו. הוא הדליק את הנר, אבל הבין שכוונת הבעש"ט לא היתה רק כדי שלא ישב בחושך, והוא לקח את הנר והחל לחפש בחדר. הוא ראה שהוא נמצא בקומה שניה או שלישית ויש חלון הפונה לרחוב, אבל הוא סגור ברשת ברזל. הוא המשיך לחפש וראה שתחת המטה מונחת איזו מחצלת.

<<<

23, 37, **חיה יחידה:** בדילוג תבות ויאמר לאונן אל אחיך [עד כאן = ויבם אתה!] אתה זרע = 1147 = אל פעמים 37, **יחידה.** הדילוג השני יהודה בא אשת ויבם והקם לאחייך = 1012 = 44 פעמים חיה (כאשר המלה האחרונה לאחייך = 3 פעמים חיה). על ידי מצות יבום זוכים לגילוי של המקיפים של נשמת האח המת, סוד ה-**לם** של הצלם שלו.

ורמזים בפסוק "ויאמר יהודה לאונן בא אל אשת אחיך ויבם אתה והקם זרע לאחייך": **ויאמר יהודה לאונן = משיח בן דוד (לאונן = 137).** תחילת הפסוק (עד האתנחתא), **ויאמר יהודה לאונן בא אל אשת אחיך ויבם אתה = 6 פעמים זרע (ששת צירופי זרע),** כמו שמסיים "והקם זרע לאחייך!" יש בפסוק רמז לזוג המספרים החשוב

(כח-מה) לאחר מכן באה הבינה ולבסוף העצה שהיא הדעת. בתוך הדעת יש ה' חסדים וה' גבורות. יש כאן סיפור של גבורה והכלי להצלחה הוא הנר של הבעש"ט. הנר הוא העצה והתושיה היא הגבורה שבדעת. אין כאן עצה לקחת כלי נשק שזו גבורה מוחלטת, אלא גבורה הבאה דוקא מחסד, מאור הנר.

עיקר הנקודה היא שהחסיד היה כה חזק באמונתו ברבי עד שהבין מיד כי מטרת הנר היתה עסק הביש שאליו נקלע. הוא היה רגוע למרות הפחד האיום והנורא. הבעש"ט מעביר לו בעצם את יסוד היסודות שלו שלא לפחד משום דבר. כתוב "אם אין יראה אין חכמה". היראה האמיתית היא שלא לפחד משום דבר בעולם רק מה'. מכאן באה החכמה והתושיה. אי הפחד הוא הבטחון. העצה באה אם כן מה"פלא יועץ" מהדעת הנעלמת של הרבי.

עיקר הפעולה היא לחפש היטב כמו הנר של בדיקת חמץ. החמץ הוא הגאווה והעבירות ובסיפור - הרוצחים. יש לבדוק היטב בסדקים וברצפה. אולי יש שם איזו דלת שיש בה חללים. לכל אחד יש את "החללים שהפיל" בימי חייו וכדי להציל את עצמו עליו להיכנס לשם. הבור עם החללים על פי הקבלה הוא העולמות התחתונים, ה'בית קברות' של כל המלכים הקדמונים שמתו.

החסיד הציל את עצמו על ידי שהוציא אחד מהמתים. כאשר דוד ברח שמו במיטתו תרפים בצורת אדם. הרודפים חשבו שמדובר בדוד. הסיפור מתאים לדוד השייך לספירת המלכות שעליה נאמר "רגליה יורדות מוות". הבעש"ט בכלל הוא גלגול של דוד, ובפרטיות נפש דוד. אותו החסיד הוא גם ניצוץ ובחינה של דוד. דוקא על מלכות דוד נאמר "עת לעשות לה' הפרו תורתך". דוד אף נקרא "נר ישראל".

שאלו "מה זה?" והשיבו להם שבא אליהם איזה אורח חולה רוח ולכן סגרו אותו בחדר, אבל כמובן שהאנשים שנכנסו לא האמינו להם והכריחו את הדיירים לפתוח את הדלת לחדרו. כיון שנכנסו סיפר להם את כל הענין ואף הראה להם את הבור מלא החללים. תכף תפסו את האנשים ומסרו אותם למשטרה. ההצלחה מהבעש"ט לא היתה רק עבור האישי בלבד, כי בערו לגמרי את הרוצחים.

עצה ותושיה

ראשית יש לדעת לא להתפעל מהחיצוניות של הסיפור כגון מהמתח והרצח, אלא מהפנימיות.

הבעש"ט אהב נרות ביותר ואמר שכל עניינו הוא להרבות אור ולכן אהב ביותר את חג החנוכה שיש בו ריבוי נרות. כתוב שמדליקין נר חנוכה עד שתכלה רגל מהשוק, ריגלא דתרמודי, הליסטים והרוצחים. **תרמודי** הוא אותיות **מורדת** ועל פי פשט - ליסטים.

עיקר המופת בסיפור הוא התגובה הנכונה של החסיד בשעת מעשה. יש כאן לא רק מחשבה נכונה כמו בסיפור הקודם, אלא גם עוז וגבורה, כלומר תושיה. הכותרת הראויה ביותר לסיפור היא "עצה ותושיה". כאשר הבעש"ט נותן למישהו עצה הוא נותן עמה גם תושיה וזהו עיקר הענין. החסיד עושה בשעת הלחץ את המעשה הנכון והנכון הנובע מהפנימיות. יש פסוק "עת לעשות לה' הפרו תורתך".

הפירוש הפשוט הוא שבגלל שאחרים הפרו תורתך אז יש להגיב כלפיהם ב"עת לעשות לה'". הרמז הוא ש**ע"ת** הוא ראשי תיבות של **עצה ותושיה**. יש עצה וצריך תושיה כדי לקיימה. כתוב כי "בן שלושים לכת, בן ארבעים לבינה, בן חמישים לעצה". ה"כח" הוא **החכמה**

סיפור חסידי

רבי מרדכי מטשערנוביל | כסף כשר

שניה או שלישית בבית דירות, שוב טען רבי מרדכי שהתשלום המקורי כלל רק קומת קרקע, ואילו עבור כל מדרגה שהוא עולה הוא מבקש אלף רובל...

החסיד המיואש עלה עם רבי מרדכי ועם שאר החסידים שהצטרפו לביקור וספר יחד עם הרבי את עשרות המדרגות שהובילו לדירתו. כמו שאותו חסיד חשש תמיד, החסידים שהצטרפו לביקור לא הוסיפו לסדר והנקיין ששררו בבית... בעוד החסיד יושב מתוסכל, מביט בחסידים עם הבוץ על הנעליים ומהרהר בעשרות-אלפי הרובל שהוא חייב לרבי, מגיש לו רבי מרדכי מסמך ומבקש ממנו לחתום: "כאן כתוב שאתה מעביר לרשותי את כל רכושך" מסביר רבי מרדכי... החסיד המיואש חותם, רבי מרדכי מדליק גרות ומבקש מהחסיד שילווח אותו החוצה.

כאשר יצאו מהבית, הסביר רבי מרדכי לחסיד: "דע לך, שעד היום כל הכסף שהיה ברשותך היה כסף טמא. כסף טמא הוא כסף שהושג בדרכים לא טובות: בהנאה מחילול שבת, במשא ומתן שלא באמונה, מרווח כתוצאה מהעסקת גוי במקום יהודי וכד'. הכסף הטמא שהיה בידך הוא הסיבה לקמצנותך הגדולה: כאשר יש ביד כסף טמא – קשה מאוד להפרד ממנו ולגמול חסד בעזרתו. כעת, לאחר שהעברת את כל רכושך לרשותי – כספך נטהר. אני מחזיר לך את הכל, חוץ מאלף הרובל הראשונים, ומקוה שמהיום והלאה תשמור על טהרת כספך". ואכן, מאותו יום והלאה אותו חסיד נזהר באופני פרנסתו – שיהיו כשרים כדבעי – והפך להיות נדיב.

רבי מרדכי היה בנו של רבי מנחם-נחום מטשערנוביל. בעוד שאביו היה עני מרוד, דרך עבודת ה' של רבי מרדכי היתה בעשירות גדולה והוא אף דרש ממון רב מחסידיו שהיו גבירים ונכבדים.

מנהג היה לרבי מרדכי: באחד מימות החנוכה אחד מחסידיו העשירים היה מזמין אותו לביתו להדלקת גרות, רבי מרדכי היה מדליק גרות בבית החסיד וגובה עבור כך סכום נכבד.

אחד מחסידיו של רבי מרדכי היה גביר גדול ויחד עם זה גם קמצן גדול. הוא מעולם לא הזמין את רבי מרדכי להדלקת גרות – גם מפני שלא רצה לשלם את הסכום שהרבי ישית עליו וגם מפני שידע שלרבי מרדכי יצטרפו עוד חסידים רבים שיהפכו את ביתו למקום פחות נקי ומסודר ויותר "חסידי וחמים".

שנה אחת, בחנוכה, רבי מרדכי הגיע לעירו של אותו חסיד, החסיד ניסה להתחמק מלפגוש את רבי מרדכי, אך בסופו של דבר פגש אותו וגם נאלץ להזמין אותו להדלקת גרות. כשרבי מרדכי אמר לחסיד שזה יעלה אלף רובל אותו חסיד נשם לרווחה כי ידע שביקור עלול להיות הרבה יותר יקר.

הזמין החסיד את רבי מרדכי לעלות לעגלה שלו ולנסוע אליו הביתה, אך כאשר שמע רבי מרדכי שמדובר בבית רחוק שיש לנסוע אליו אמר שנסיעה לא היתה כלולה בחשבון, אם נוסעים – מוסיפים למחיר עוד אלף רובל... כמובן שלחסיד לא היתה ברירה, עלו השנים לעגלה ונסעו. כאשר הגיעו לביתו של אותו חסיד ראה רבי מרדכי שהדירה נמצאת בקומה

הכסף שולט בו.

ממון האדם שייך למקיף היחידה שבנפש. כשהיחס לממון פגום, תאות ממון שקולה כנגד תאות עבודה זרה (כידוע בשם צדיקים). כדי לטהר את הממון צריך להגיע למסירות של "בכל מאדך" בקדושה, מסירות השייכת ליחידה, וכפירוש חז"ל ש"בכל מאדך" היינו "בכל ממונך" (דבר המתקן גם קמצנים כאלה ש"ממונם חביב עליהם מגופם").

אכן, "אין לך אדם שאין לו שעה" (לשון שעה-פניה לכיוון אחר), וכשבא עת קץ - בא זמנו של הקמצן - נפתח לבו, אפילו בעל כרחו, ומתקיים "פתחו לי פתח כחודו של מחט [1000 רובל] ואני אפתח כפתחו של אולם [כל הכסף]". דווקא בכח הרבי-הצדיק לקיים "וילקט יוסף את כל הכסף" - ללקט את כל הכיסופים הנפולים, לתקן אותם ולהעלות אותם למעלה.

הסיפור מלמד אותנו שמקור לא טהור לכסף מעוות את התפיסה הנכונה אודות כסף ופרנסה וגורם לקמצנות. כסף טמא בא מרווחים של איסור (כדוגמת הונאה, ריבית, מלאכת שבת וכו') או של שיקולים משובשים (דוגמת בטול מצוות "וחי אחיך עמך" ו"או קנה מיד עמיתך" ופרנסת אויבים במקום אוהבים). במקום להבין שהממון שה' נותן הוא פקדון על מנת לפעול טוב בעולם, נוצר מצב בו אדם מתמכר לכסף, רואה בו מטרה בפני עצמה ומתקשה להפרד ממנו.

כך מסביר הרבי מהר"ש את מאמר חז"ל "עם הארץ אסור לאכול בשר" - אסור מלשון קשור, שהוא קשור בעבותות לאכילת בשר, מכור אליו, ולכן גם לא יכול להעלותו לקדושה - הוא מסור בידי הבשר במקום שהבשר יהיה מסור בידיו. גם כאן, הגביר הקמצן מכור-קשור לכסף שבא באיסור - במקום שהוא ישלט בכספו, וישתמש בו באופן הראוי,

מענות ותשובות

כי היצר לכשעצמו איננו רע, והריהו בגדר "כח המתאוה" בלבד – ה"רע" הוא ב'צירורים' שמציר היצר לעצמו, בלבושים הצואים בהם מתלבש כח המתאוה. כשמצלחים להפשיט את היצר הרע מלבושי הצואים, להפטר מה'צירורים' והתאוות השליליות, ניתן להשתמש בכח המתאוה עצמו לעבודת ה'.

להרחבה, מומלץ לעיין בספר 'סוד הוי' ליראיו' שערים כא-כב. שער כב עוסק במושג "הרע כסא לטוב" (שחדש מורנו הבעל שם טוב). במקומות נוספים מבואר כי ישנן ארבע דרגות של הרע כסא לטוב – ארבעה שלבי התפתחות בעליית הרע וביירו (עד להשלמתה לעתיד לבוא):

1. מצב בו הרע מבחין ומברר מהו הטוב (על ידי הנגדה ביניהם).
2. מצב בו הרע הוא כסא ה'מושיב' את הטוב במציאות – הרע 'מפתה' את הטוב לרדת אליו ולתקן אותו (ודבר זה לכשעצמו, טוב הוא, שהרי רצון ה' הוא "להיות לו יתברך דירה בתחתונים", וראוי שהטוב ימשך וירד למציאות התחתונה).
3. מצב בו הרע הוא כסא עליו עומד הטוב ומתעלה. כאשר הרע (במשמעות של תחתון, כבמלה "מלרע") ממלא את תפקידו במציאות התחתונה מתפנה הטוב לעסוק בענינים הנעלים השייכים לו בעצם, ואין הוא צריך למלא תפקידים נמוכים ובלתי ראויים לו.
4. מצב בו מתברר כי הרע הוא כסא-כסוי "ל"טוב מאד" ובלתי מוכר – מתברר כי בתוך הרע טמון טוב גדול עוד יותר ממה שיש במציאות הטוב המוכרת והרגילה.

ברכה לצוות ותלמידות ביה"ס 'יעלת חן'
בירושלים להתוועדות י"ט בכסלו:

לבנות "יעלת חן" והצוות – ברכה ושלוש!
גוט יום טוב! לשנה טובה ומתוקה בלימוד החסידות ובדרכי החסידות תכתבו ותחתמו!
"יעלת חן" היא גם מלשון "מעלין בקדש" (המסר של חג החנוכה, חג החן) – ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלקים בציון, בשערים המצוינים בהלכה וחסידות.

שתהיו נרות להאיר לרבים את האור-כי-טוב של תורה מורנו הבעל שם טוב ותורת תלמידו, הרב המגיד ממעזריטש, שהיום יום ההילולא שלו, ותורת תלמידו, אדמו"ר הזקן, שהיום יום הגאולה שלו – "פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי". שנזכה לגאולה האמיתית והשלמה על ידי משיח צדקנו ותיכף ומיד ממש!

שאלה:

על המילים "בכל לבבך" דרוש חז"ל "בשני יצריך", כיצד ניתן לעבוד את ה' גם ע"י יצר הרע?

מענה:

יש שתי דרכים כלליות של שימוש ביצר בעבודת ה' – האחת מכירה ביצר כ"רע" והשניה הופכת אותו לטוב.

כאשר מכירים ביצר כ"רע" ישנה תועלת רבה בכפיתו (שמעלתה גדולה עד מאד, וראה תניא פרק כז), או – באופן יותר 'מקרב' לעבודת ה' – ביצירת שפלות פנימית באדם, מתוך הכרתו את הרע שבו, דבר המעורר בו דחף עז להתקרב לה' (וראה באריכות ב"פרק בעבודת ה'" בספרנו 'לב לדעת').

בנוגע להפיכת הרע לטוב, מבואר בחסידות

שאם הצלחתי לכוון פסוק אחד מתוך כל סדר התפלה - די בכך (ואשריי).

עיקר העבודה החב"דית הוא ההתבוננות לפני התפלה, פשוט להתבונן "לפני מי אתה עומד" ואחר כך לשפוך את הלב נוכח פני ה'. השיחה החפשית עם ה' היא טובה מאד, כתוספת לתפלות הקבועות.

שאלה:

אני מעביר שיעור חסידות בישיבה קטנה שמאד 'מתנגדת' לחסידות, לכן השיעור הוא בבית מדרש מחוץ לתחום הישיבה ובלי ידיעת הרבנים. ברוך ה', יש קבוצה מצוינת וצמאון לחסידות. לאחרונה נודע על התוועדות שעשינו וראש הישיבה העביר שיעור נגד חסידות והזהיר שמי שיהיה קשור לשיעור יסולק מהישיבה. רוב התלמידים רוצים להמשיך בלימוד, אבל לי קשה להמשיך בצורה הזו ואני מרגיש שעלולה להיות לי אחריות על סילוק בחורים מהישיבה.

מענה:

צריך לדבר בגלוי עם כל בחור בפני עצמו, היות שיש סיכוי שיסולק כו' האם הוא מוכן לקצת מס"נ יחד עם החלטה שאם אכן יסולק יעבור מיד לישיבה חסידית, כמו הישיבות שלנו - 'דורשי יחודך' ו'תום ודעת' - או ישיבה אחרת עם זיקה לחסידות.

אם הבחור אינו מוכן לסיכון, עליך בכל זאת לשמור קשר מרחוק ולהסביר לו שעליו להזין את תשוקתו לאמת יותר בחשאי לעת עתה (על ידי לימוד עצמי ותפלה בכוונה וכו'). ברכה להצלחה בכל.

שאלה:

אני ספרדי והחסידות אשכנזית, יש לי מסורת ספרדית שאולי סותרת את החסידות. כיצד אוכל ללמוד חסידות וקבלה בדרך הנכונה?

מענה:

החסידות אינה אשכנזית! החסידות היא נשמת קבלת האריז"ל (שהיה בעצמו חצי ספרדי וחצי אשכנזי), שהינה חלק מתורה שבעל פה, ונוסח התפילה של כל החסידים הוא בעיקר על פי נוסח ספרד. בשושלת הצדיקים של משפחת אביחצירא [וכך אצל עוד רבנים וצדיקים ספרדים דוגמת רבי יורם אברג'ל זצ"ל] הכירו והפיצו ברבים שבדורותינו העיקר שכולם ילמדו חסידות - נשמת הקבלה - ועל ידי כך יבוא משיח צדקנו ברחמים במהרה בימינו.

שאלה:

לאחרונה אני מאוד מתקשה להתפלל את התפילות הקבועות. הנוסח הקבוע פוגע לי בכוונת הלב, ואז אני מרגישה שהתפילה לא משמעותית עבורי. מאידך כשאני מתפללת לה' בשיחה ישירה מהלב, דברים הרבה יותר זורמים לי. האם יש הכרח להמשיך להתפלל בנוסח הקבוע, או שאני יכולה להסתפק בהתבודדות?

מענה:

ידוע שגדר של יהודי הוא קבלת-עול'ניק (כפי שהכרזנו כולנו בהר סיני: "נעשה ונשמע"). התיאבון בא עם האוכל, כאשר 'אוכלים' (מתפללים) בהתמדה, ומרגישים

לתשומת לב - מדובר במענות פרטיים לשאלות מסוימות, לשואלים מסוימים בהקשר מסוים. חלק מהתשובות לא נערכו כתשובה לרבים, והן מתפרסמות כ"לחם חם ביום הלקחו" בשל העניין והלימוד שיכול להיות מהם כהשראה לרבים. בדרך כלל השאלה קוצרה או שונתה (ולעתים גם התשובה, בפרטים קטנים) כדי למנוע פגיעה בפרטיות השואלים

ברכות בחשבון

מתמטיקה בפרשת השבוע

וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוֹרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן

גיורי יעקב

המלה האמצעית בפסוק שלפנינו היא "מגורי" והשער שלה ג'ר, ממנו יוצאים שלשה ענינים עיקריים, וכולם רמוזים כאן בפסוק:

(א) ג'ור מלשון מגורים כפשוטו, וכשם שיצחק גר בארץ, כך גם יעקב גר בארץ.

(ב) מ'ג'ר מלשון, "כִּי שָׁמַעְתִּי דְבַת רְבִים מְגוֹר מִסְכֵּיב" (תהלים לא, יד) שפירושו פחד. כאן כבר ישנה התייחסות כפולה ליצחק שגר בארץ (לשון גור) וכן שיגור מפני ה' כפי שכינה אותו יעקב "פחד יצחק" (בראשית לא, מב), ומשמע שיעקב גם הכיר את ה' במדת היראה שלו.

(ג) לשון ג'ור. חז"ל לימדו במדרש שכמו אברהם וכמו גם יצחק, "יעקב ג'ר ג'ירי": דְּכַתִּיב (בראשית לה, ב), 'וַיֵּאמֶר יַעֲקֹב אֶל בֵּיתוֹ וְגו' וַיִּתְּנוּ אֶל יַעֲקֹב וְגו', [והרי'] בְּיַצְחָק לֹא שָׁמַעְנוּ? וְהֵיכָן שָׁמַעְנוּ, רְבִי יַצְחָק וְתֵאנִי לָהּ מְשֻׁם רְבִי הוֹשַׁעְיָא רַבָּה בְּשֵׁם רְבִי יְהוּדָה בְּרַ סִימּוֹן, כְּאֵן כְּתִיב, 'וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוֹרֵי אָבִיו', מֵאֵי 'מְגוֹרֵי אָבִיו? מְגוֹרֵי אָבִיו' (בראשית רבה פד, ד).

סימן הפסוק: ז פעמים כט = ג

לכל פסוק בתורה סימן שהוא המכפלה בין מספר תבותיו למספר אותיותיו. בפסוקנו ז תבות ו-כט אותיות, וסימן גר השער הדקדוקי של מְגוֹרֵי, שהיא כפי שנראה המלה המרכזית בפסוק.

והנה מְגוֹרֵי עולה 259 שהוא ז פעמים יחידה^א. ידוע שגר שמתגייר מגלה את דרגת היחידה בנפש. והנה, יחידה עולה גם הבל,

וממילא מְגוֹרֵי רומז גם לשבעת ההבלים אליהם כיוון שלמה בפתיחה של קהלת, "הַבֵּל הַבָּלִים אָמַר קְהֵלֶת הַבֵּל הַבָּלִים הַכֵּל הַבָּל" (קהלת א, ב). על פסוק זה כתב רש"י: "קהלת קורא תגר ואומר על כל יצירת שבעת ימי בראשית שהכל הבל של הבלים הוא... שבעת הבלים כנגד מעשה שבעת ימי בראשית". וכך עושה גם המתגייר הקורא תגר (שרש ג-ר-ה שגם הוא יוצא מהשער ג-ר, כנ"ל) על העולם והמוסכמות של הגוים.

בקבלה, יחידה (הבל) הוא ערכו של חלק המילוי של שם הוי' שערכו סג (יוד הי ואו הי). מבין ארבעת המילויים העיקריים של שם הוי' (עב סג מה בן) מילוי סג מכון כנגד אות ה עילאה שבשם וכן לעולם התהו שנשבר ונפל ואשר ממנו עולים ניצוצות הגרים.^ב

בפסוק יש ג תבות לפני תבת מְגוֹרֵי ו-ג תבות אחריה. כל התבות בפסוק הן בעלות ד אותיות, מלבד מְגוֹרֵי שלה ה אותיות. יוצא שתבות הפסוק מסודרות בחן (סימטריה) סביב למלה מְגוֹרֵי. והנה, לבד מהתבה מְגוֹרֵי המפורשת, שאר תבות הפסוק עולות ה פעמים

ב והנה, ז פעמים סג עולה 441 שהוא אמת (21 פעמים 21 הרומז לביטוי אהיה אשר אהיה) שהיא מדתו של יעקב שנאמר, "תתן אמת ליעקב". וכן, יעקב... מְגוֹרֵי (יעקב ראובן) עולה אמת.

בדילוג שווה של ז אותיות, מתחלת הפסוק לסופו, מתקבלות האותיות ובו בנ שסכומן 66 או 11Δ. שאר האותיות בפסוק ערךן 1488 שהוא 3 פעמים 31Δ (אל במשולש), או ג פעמים מלכות, וכן אברהם פנים ואחור: א אב אבר אברה אברהם ברהם רהם הם.

כשנעלה במשולש כל אות מאותיות הדילוג ובו בנ 6Δ ועוד 2Δ ועוד 6Δ ועוד 2Δ ועוד 50Δ) נקבל 1323 ששווה אמת אמת אמת הרומז שוב למידתו של יעקב אבינו.

א וכמלה פשוטה שווה ראובן, בכור יעקב.

ו י ש ב י
 ע ק ב ב
 א ר א
 ג מ
 ו
 ר י
 א ב י
 ו ב א ר
 א כ נ ע ו

בפסוק הבא, "אַלֶּה תִּלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף וְגוֹ"
 להורות על כך שכל תולדות יעקב נמשכו על
 ידי נשמת יוסף. והנה, בפנות הצורה של הפסוק
 למעלה מופיעות אותיות **ציון** ששווה **יוסף**!

וישב יעקב עולה 500 וכן **פרו ורבו** שאף
 הוא רומז לתולדות יעקב וביחוד ליוסף שכנגד
 היסוד ובגוף הוא אות ברית קדש, אבר הרביה.¹
 והנה, בדילוג שוה של שלוש אותיות:

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען
 מתקבלות **ט** האותיות ש ע ב צ ו א ו ר
 נ. חמש האותיות הראשונות (**שעבצו**) עולות
 468 או **ג** פעמים **יוסף (חי** פעמים **הוי')**. כל
ט האותיות עולות 725 שהוא **כה** פעמים **כט**
 (מספר האותיות בכל הפסוק).

האותיות **אור** שבדילוג הנ"ל הן הראש-תוך-
 סוף של "**אָבִיו בְּאֶרֶץ**]"². ו אותיות אלה **אָבִיו בְּאֶרֶץ**
 עולות 222, שהוא חלק שביעית של כל הפסוק,
 כאשר **אור** עולה **ט** פעמים **חיה**, ו-222 (העולה
אוריה) עולה ו פעמים **יחידה**. כך, כל **ט** אותיות
 הדילוג הנ"ל עולות **אור (ט** פעמים **חיה**) ועוד
 פעמיים **מגורי (יד** פעמים **יחידה**).

בביטוי "**בְּאֶרֶץ מְגוֹרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן**"
 המלה "**בְּאֶרֶץ**" מופיעה פעמיים, שאר
 המלים, **מְגוֹרֵי אָבִיו כְּנָעַן** עולות 468 שהוא **ג**
 פעמים **יוסף** שהוא ממוצע כל תבה. מלבד

מְגוֹרֵי (או לה פעמים יחידה).

ערך הפסוק כולו = 1554 = ו. מְגוֹרֵי

יוצא שערך הפסוק כולו הוא 1554 או ו
 פעמים **מְגוֹרֵי**, דהיינו, **מְגוֹרֵי** פנים ואחור (**מ** **מג**
מגו מגור מגורי מגורי גורי ורי רי י) שהוא **מב**
(אהיה אהיה) פעמים יחידה.

בפסוקנו, הארץ נקראת "**אֶרֶץ כְּנָעַן**",
 שהוא לשון הכנעה ומסחר ורומז לעבודת
 הבריורים. בנ"ך היא נקראת גם "ארץ
 ישראל" על שם האבות והאמהות, שראשי
 תבותיהם רמוזים בשם ישראל (י - יצחק
 יעקב, ש-שרה, ר-רבקה רחל, א-אברהם,
 ל-לאה) שם המעלה של יעקב הרומז
 לעבודת היחודים. והנה, השם **אֶרֶץ כְּנָעַן** גם
 הוא כפולה של **יחידה: יג** פעמים **יחידה** (481,
 שהוא גם ההשראה של 16, דהיינו 15² ועוד
 16²). שאר תבות הפסוק עולות 1073 שגם
 הוא ממילא כפולה של **יחידה: כט** (מספר
 האותיות בפסוק כנ"ל) פעמים **יחידה**. על
 ידי ישיבתו בארץ מגורי אביו, יעקב הופך את
 ארץ כנען לארץ ישראל כלומר מברר את ארץ
 כנען עד שהיא "מתגיירת" בכיכול להיות ארץ
 ישראל. הסגולה המיוחדת של הארץ היא
תחית המתים הרמוזה בגימטריא של **ארץ**
כנען ארץ ישראל. תחית המתים היא תכלית
 ושלמות עבודת הבריורים-יחודים.

ארץ כנען ארץ ישראל = תחית המתים

מענין לענין באותו ענין נוסף שערך כל
 הפסוק במילוי (ו ו יוד שין בית יוד עין קוף
בית בית אלף ריש צדיק מס גימל וו ריש יוד
אלף בית יוד וו בית אלף ריש צדיק כף נון עין
 נון) 5728 הוא משיח פעמים 16 (משיח במספר
 קטן)!

תולדות יעקב יוסף

כיוון שבפסוק 29 אותיות, אפשר לצייר

אותו בצורת חוה:

1 **וישב יעקב** במילוי **מה (ואו יוד שין בית יוד עין קוף**
בית) ששווה אדם (שהרי "שופריה דיעקב מעין שופריה דאדם
 הראשון", בבא בתרא נח, א) עולה 1553 ועם הכולל הוא 1554
 שהוא הגימטריא של כל הפסוק כנ"ל.

סכום כל פעולות הכפל הנ"ל הוא 31556 או **חיה** פעמים 1372 (שהוא 4 פעמים 343 או 7^3). והנה, שתי ההכאות של מגורי באמצע הן 400 ו-600 וביחד 1000. ההכאה האחרונה נוצרת על ידי הכפלת האות ו והיא האות האמצעית, ציר החן, שעולה לכאן ולכאן, ובפרט שמילוי ה-ו הוא וו. וכשנוסיף את הכאת ה-ו בעצמה נקבל סכום ההכאות של מגורי עולה 1036 שאף הוא כפולה של יחידה: 28 פעמים **יחידה** או 4 פעמים **מגורי**. כשנוסיף את סכום ההכאות של מגורי (1036) לסכום שאר ההכאות (31556) נקבל שכל י-ה ההכאות עולות 32592 או 97 פעמים 336 שהוא גם **ארץ** פעמים **יבֵק** רמז לכך שסגולתה של ארץ ישראל היא תחית המתים העוברים במעבר יבֵק בדרכם לעולם התחיה (כפי שהוסבר בגליון הקודם).

על פי הגיון זה, יש באמצע הפסוק כביכול שתי אותיות ו, וכשנוסיף את ה-ו הסמויה לערך הפסוק כולו, יעלה הכל 1560 שהוא 10 פעמים **יוסף**, שאת מרכזיותו בפסוק כבר ראינו.

שלוש המלים הללו שאר תבות הפסוק, **וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ בְּאֶרֶץ** עולות 1086 שהוא סכום הגימטריאות של ארבע האמהות, **שרה רבקה רחל לאה**, והוא גם הגימטריא של ה"לעומת זה" של האמהות, **אשת פוטיפר**, המנסה לפתות את יוסף בהמשך הפרשה.

ראשי תבות הפסוק הם **ו י ב מ א ב כ** שעולים 81 שהוא גם **אנכי** (9^2 או 3^4). האותיות השניות של **ז** התבות הן **י ע א ג ב א נ** שעולות 137, ממוצע **רחל לאה**. ערך שתי האותיות הראשונות בכל תבה לפיכך הוא 218 שווה **יעקב לאה** (הורי **ראובן** שערכו שווה **מגורי** כנ"ל). סופי התבות עולים 250 ויחד עם 218 שווים 468, שכבר זו הפעם השלישית שאנו פוגשים בהתבוננותנו על הפסוק. 468 הוא כזכור, **ג** פעמים **יוסף** (כאשר כל שאר האותיות עולות 1086).

מבנה הפסוק

כבר ראינו לעיל שבפסוקנו מבנה מיוחד של חן בין התבות: **ג** תבות לפני **מגורי** ו-**ג** תבות אחריה ובכל תבה שלפני ואחרי 4 אותיות. מספר האותיות בתבות הוא לפיכך: 4 4 4 5 4 4 4. חן (סימטריה) מסוג זה מאפשרת לנו לעשות פעולה של הכאה פרטית בין אותיות הפסוק, האות הראשונה של הפסוק כפול האות האחרונה וכו' (על דרך אתב"ש):

ו	י	ש	ב	י	ע	ק	ב	ב	א	ר	ר	ץ	מ	ג	ו
ן	ע	נ	כ	ץ	ר	א	ב	ו	י	ב	א	י	ר	ו	ו
300	700	15000	40	900	14000	100	4	12	10	400	90	400	600	36	

חלומות חסידיים

המדור לילדים

הִרְחַח וְהִכּוֹכְבִים הַמְשִׁתְּחוּיִם אֵלָיו. בְּסִיּוֹם
הַפְּרָשָׁה שׁוֹב חוֹזֵר חֲלוֹם כָּפוּל – שֶׁל שׁוֹר
הַמְשִׁקִּים וְשׁוֹר הָאוֹפִים – שְׁיֹסֵף פּוֹתֵר
לָהֶם אֶת פְּשָׁרוֹ.

חֲשַׁבְתָּם שֶׁסִּימְנִי? אִזּוֹ לֹא... בְּתַחֲלֵת
הַפְּרָשָׁה הַבָּאָה אֲנַחְנוּ פּוֹגְשִׁים שׁוֹב זׁוּג
חֲלוֹמוֹת, וְהַפְּעַם שֶׁל פְּרָעָה הַעוֹמֵד עַל
הַיָּאֹר וְנִפְעָם לְרֵאוֹת שֶׁבַע פְּרוֹת רְזוֹת
שְׁאוֹכְלוֹת שֶׁבַע שְׁמִנּוֹת, וַיִּמֵּד אַחַר כֵּן
רוֹאֶה שֶׁבַע שְׁבָלִים שְׂדוּפוֹת הַבוֹלְעוֹת
אֶת שֶׁבַע הַיְּפוֹת.

כִּסְאוֹ – חֲדָשׁ חֲלוֹמִי

כִּמְהָ חֲלוֹמוֹת כָּבֵד סִפְרֵנוּ? נִכּוֹן,
תִּשְׁעָה חֲלוֹמוֹת, וְכֻלָּם בְּשִׁלְשׁ פְּרָשׁוֹת
כִּמְעַט רְצוּפוֹת! אַגַּב, בְּכָל חֲמִשָּׁה חוֹמְשֵׁי
תוֹרָה מְסַפֵּר רַק עַל עוֹד חֲלוֹם אֶחָד,
חֲלוֹם אֲבִימֶלֶךְ שֶׁבְּפָרְשַׁת וַיִּרְא, וְזֶה אוֹמֵר
שֶׁכִּמְעַט כָּל חֲלוֹמוֹת הַתוֹרָה מוֹפִיעוֹת
בְּפָרְשׁוֹת אֵלּוּ!

כִּיעַת נִרְאָה עוֹד דְּבַר מְעַנֵּן: מִכִּירִים
קִצַּת אֶת לוּחַ הַשְּׁנָה שֶׁלִּנְנוּ? הַחֲגִים
מְצַיְנִים בּוֹ בַּתְּאָרִיכִים קְבוּעִים. לְמִשְׁלָ:
לֵיל הַסֵּדֶר תִּמְיֵד יְחוּל בְּיוֹם טוֹ נִסּוֹ. אֲבָל
הַתְּאָרִיכִים בָּהֶם קוֹרְאִים אֶת פְּרָשׁוֹת

”רָזִי, תִּפְסִיק לְחֲלוֹם כָּבֵד...”

בְּבֵת אַחַת הַתְּנַעֲרָתִי. שׁוֹב הַמּוֹרָה מַעִיר לִי
וַיַּעִיר אוֹתִי...

אֲנַחְנוּ אוֹהֲבִים חֲלוֹמוֹת, לְהִפְנֵס לְמִצִּיאוֹת
דְּמִיוֹנִית. לְפַעְמִים הַחֲלוֹמוֹת גַּם מִפְּחִידִים
אוֹתֵנוּ.

אִזּוֹ זֶה טוֹב לְחֲלוֹם אוֹ שְׁלֹא? בּוֹאוּ וְנִרְאֶה
מַה הַחֲלוֹמוֹת יְכוּלִים לְלַמֵּד אוֹתֵנוּ.

הַחֲלוֹמוֹת כַּתוּרָה

הַפְּרָשׁוֹת שֶׁלִּנְנוּ בְּזִמְנוֹ הָאֲחֵרוֹן מְלֵאוֹת
בְּחֲלוֹמוֹת. לֹא מְזִמְנוּ קְרָאנוּ עַל יַעֲקֹב,
הַבוֹרֵחַ לְחָרֵן וּבְדָרָךְ לָן בְּבֵית אֵל וְחוֹלֵם
עַל הַסֵּלֶם, שֶׁמִּלֶּאכִים עוֹלִים וַיּוֹרְדִים
בּוֹ. בְּהַמְשָׁה, לְאַחַר שְׁנַיִם שֶׁל עֲבוֹדָה
בְּבֵית לָבֵן, מְסַפֵּר יַעֲקֹב לְרַחֵל וְלֵאמֹר
תִּלְאוֹתַי עִם לָבֵן אֲבִיהֶן וַיִּמְצִיר לָהֶן
חֲלוֹם נוֹסֵף, כִּי צִד סֵיעַ ה' בִּידוֹ עִם צֵאן
לָבֵן. מִיָּד לְאַחַר מִכּוֹן, כְּשִׁיעֲקֹב בּוֹרֵחַ עִם
מִשְׁפַּחְתּוֹ וְלָבֵן רוֹדֵף אַחֲרָיו שׁוֹב מַגִּיעַ
חֲלוֹם, וְהַפְּעַם שֶׁל לָבֵן – ה' מְזַהֵר אוֹתוֹ
בְּחֲלוֹם שֶׁלֹּא יַעֲזוּ לְהִזְיֵק לְיַעֲקֹב.

וְאִזּוֹ מַגִּיעָה הַפְּרָשָׁה שֶׁלִּנְנוּ עִם
חֲלוֹמוֹת כְּפוּלִים: בְּהַתְּחַלָּה מְסַפֵּר עַל
שְׁנֵי הַחֲלוֹמוֹת שֶׁל יוֹסֵף עִם אָחָיו –
הָאֵלוֹמוֹת הַמְשִׁתְּחוֹת לְאֵלְמָתוֹ וְהַשְּׁמֵשׁ,

שְׁהוֹלָךְ עַל מְדַרְכָּךָ שֶׁל רְחוּב יִשְׂרָאֵל. מִי שֶׁעוֹמֵד בְּתַחֲלַת הָרְחוּב יְכוּל לְהִתְקַדֵּם אֶל סוּפוֹ, וּמִי שֶׁנִּמְצָא בְּסוּפוֹ יְכוּל לְחוֹזר לְתַחֲלָתוֹ, אֲבָל אֵי אֶפְשֶׁר לְהִיּוֹת גַּם בְּהִתְחַלָּה וְגַם בְּסוּף בְּאוֹתוֹ רָגַע. גַּם הַמְּסַפְּרִים שֶׁעַל סֶרְגֵּל הַמְּדִידָה הַיִּשְׂרָאֵלִי שֶׁלָּנוּ לֹא יְכוּלִים לַעֲקוֹף אֶחָד אֶת הַשְּׂנִי. מְסַפֵּר שְׂנִים יְבוֹא תַּמִּיד אַחֲרֵי הַמְּסַפֵּר אֶחָד וְלִפְנֵי הַמְּסַפֵּר שֶׁלֹּשׁ.

אֲבָל בְּעִגּוּל זֶה דְּוָקָא אֶפְשָׁרִי. לְעִגּוּל אֵין הִתְחַלָּה וְגַם אֵין סוּף. לְמַשָּׁל, אִם אֲנִי מְחִזֵּיק בְּיָדִי חֲשׂוּק, כָּל מְקוֹם בּוֹ אֲנִי אוֹחֵז יְכוּל לְהִיּוֹת הִתְחַלָּה שְׁלוֹ וְיְכוּל גַּם לְהִיּוֹת הַסּוּף שְׁלוֹ. אִם אֲנִי רוֹצֵה לְהַצְטַרֵּף לְרִקּוּד בְּמַעְגָּל אֲנִי חֵיב שֶׁשְּׂנִים מִהֲרוֹקְדִים יִנְתְּקוּ אֶת הַיָּדִים וְיִחַתְּכוּ לְרָגַע אֶת הַמַּעְגָּל, אַחֲרַת אֲמֻשִׁיךְ לְהִמְתִּין מִחוּץ לְמַעְגָּל עַד... עַד אֵין סוּף.

לְמָה דְּוָמָה יוֹתֵר הַחֲלוּם? לְעִגּוּל אוֹ לְקוֹ הַיִּשְׂרָאֵלִי? כְּמוֹכּוֹ, לְעִגּוּל. בְּמִצִּיאוֹת, כְּאִשְׁרָאֵנוּ עֵרִים, הַכֹּל קוֹרָה לְפִי הַסֵּדֶר וְהַהֲגִיוֹן, וְזֶה מְזִכִּיר לָנוּ אֶת הַקוֹ הַיִּשְׂרָאֵלִי שֶׁהוֹלָךְ וּמִתְקַדֵּם. אֲבָל בְּחֲלוּם אֵין סֵדֶר, אֵין בּוֹ מְקָדֵם וּמְאַחֵר. הוּא תַּמִּיד מִתְחִיל מֵאֲמָצַע סְפוּר, וְכְמוֹכּוֹ, אֵף פְּעַם אֵין לוֹ סוּף, כִּי תַּמִּיד מְעִירִים אוֹתִי בְּאֲמָצַע...

הַיִּינוּ כְּחֲלוּמִים

לְחֲלוּמוֹת שֶׁל הַצְּדִיקִים הַגְּדוֹלִים, כְּמוֹ יוֹסֵף הַצְּדִיק, יֵשׁ הִרְבֵּה מְשֻׁמְעוֹת. אֲצַלֵּם הַחֲלוּם הוּא סוּג שֶׁל נְבוּאָה אוֹ

הַשְּׂבוּעַ מְשֻׁתְּנִים לְפַעֲמִים מְשֻׁנָּה לְשֻׁנָּה. לְדַגְמָה: אֶת פְּרֻשַׁת תּוֹלְדוֹת קְרָאנוּ הַשְּׂנָה בְּתַחֲלַת חֹדֶשׁ כְּסֵלוֹ, אֲבָל בְּשֻׁנָּה שֶׁעֲבָרָה קְרָאנוּ אוֹתָהּ בְּסוּף חֹדֶשׁ חֲשׂוֹן. וְכַעַת לְדַבֵּר הַמְּעַנֵּין: פְּרֻשׁוֹת הַחֲלוּמוֹת – וַיֵּצֵא, וַיֵּשֶׁב וַיִּמְקַץ – יְחֻלוּ שְׁלֹשְׁתָּן בְּכָל שֻׁנָּה בְּחֹדֶשׁ כְּסֵלוֹ. זֶה אוֹמֵר שֶׁכְּנִרְאָה יֵשׁ בְּחֹדֶשׁ שֶׁלָּנוּ מְשֻׁהוּ חֲלוּמִים...

עוֹד מְשֻׁהוּ מְעַנֵּין: שְׂנִים-עֶשֶׂר חֹדֶשִׁי הַשְּׂנָה מְכֻנִּים כְּנֶגֶד שְׂנִים-עֶשֶׂר הָאֲבָנִים הַמְּשֻׁבָּצוֹת בְּחֲשׂוֹן שֶׁעַל לֵב הַפֶּהוּ הַגְּדוֹל. לְכָל אֶבֶן יֵשׁ שֵׁם מְשֻׁלָּה. חֹדֶשׁ כְּסֵלוֹ הוּא הַחֹדֶשׁ הַתְּשִׁיעִי בְּשֻׁנָּה, לְכֵן נִחַפֵּשׁ אֶת הָאֶבֶן הַתְּשִׁיעִית בְּחֲשׂוֹן. זוֹכְרִים אֶת שְׂמָה? אַחֲלָמָה! אֵז גַּם הָאֶבֶן שֶׁל הַחֹדֶשׁ הִיא חֲלוּמִית...

חֲלוּמִים כְּעֲגוּלִים

מָה קוֹרָה לָנוּ בְּחֲלוּם? דְּבָרִים מְוַזְרִים... אֲנַחְנוּ יְכוּלִים לְהִיּוֹת בִּירוּשָׁלַיִם, וְשֻׁנָּה אַחֵר כָּף לְהִיּוֹת הֶרְחַק מִמֶּנָּה, עַל חוּף הַכְּנִרֶת. יְכוּלִים לְהוֹפִיעַ בּוֹ אֲנָשִׁים שֶׁנִּפְטְרוּ מִזְמַן יַחַד עִם יְלָדִים שְׂנוּלְדוּ רַק עֲכָשׁוּ. לְקַפֵּץ לְגִבָּה, לְפוּל לְתַהוּמוֹת אוֹ לְנִסּוֹת בְּכָל הַפֶּחַ לְרוּץ וְלֹא לְהַצְלִיחַ בְּכָל לְזוּז... בְּקִצּוֹר, כָּל מָה שֶׁבְּדָרְךָ כָּלֵל לֹא הַגְּיוּנִי הוֹפֵךְ בְּחֲלוּם לְמִצִּיאוֹת חִפָּה.

הַהֲבִדֵּל בֵּין הַחֲלוּם לְמִצִּיאוֹת מְזִכִּיר לִי תַּמִּיד אֶת הַהֲבִדֵּל בֵּין קוֹ יִשְׂרָאֵל לְעִגּוּל. מָה הַקְּשֶׁר? אֵז כָּכָה: לְקוֹ, גַּם אִם הוּא אָרוּךְ, יֵשׁ הִתְחַלָּה וַיֵּשׁ סוּף. כְּמוֹ מִיִּשְׁהוּ

מהחלום, בו היינו שְׂבוּיִם בְּזַמַּן הַגְּלוּת, וְנִתְחִיל לְחַיֹּת בְּמִצִּיאוֹת הָאֲמִתִּית.

אָבֵל בְּעֵצָם אֶת הַפְּסוּק אֶפְשָׁר לְהַסְבִּיר בְּדִיּוֹק הַפּוֹךְ: הַגְּלוּת הִיא זֶה שְׂדוּמָה לְזַמַּן בוֹ אָנוּ עָרִים, וְלָכֵן הַחַיִּים בְּגִלוּת מְתַנְהֵלִים עַל פִּי דָרָךְ הַטְּבַע, בְּצִוְרָה הַרְגִּילָה שְׁאָנוּ מְפִירִים פִּיּוֹם. לְעֵמֶת זֹאת, הַגְּאוּלָּה הִיא דְּיוֹקָא זֶה שְׂתַּהֲיָה דוּמָה לְחֵלוֹם. אֲנַחְנוּ מִיַּחֲלִים כָּבֵר לְזַמַּן בוֹ נִזְכָּה לְגִלוּיִם שְׁמַעַל וַיִּמְעַבֵּר לְדָרָךְ הַטְּבַע, שְׁפָל הַדְּבָרִים שְׁהִיוּ עַד הַיּוֹם בְּגִדְרָה בְּלִתִּי אֶפְשָׁרִי יַהֲפֹכוּ לְהִיּוֹת הַמִּצִּיאוֹת הַטְּבַעִית וְהַפְּשׁוּטָה שְׁלָנוּ. הַחֵלוֹם יַהֲפֹךְ לְמִצִּיאוֹת! וּמָה הַיּוֹם? אֲנַחְנוּ יְכוֹלִים כָּבֵר מֵהַיּוֹם לְהִתְחִיל לְחֵלוֹם עַל הַגְּאוּלָּה, וּמִי שְׁחוֹלֵם חֶזֶק יוֹכֵל בְּסוּף לְפַתֹּחַ אֶת הָעֵינַיִם וְלִרְאוֹת אֶתהָ! "הַיּוֹם כְּחוֹלְמִים..."

אֲזַ תִּתְחִילוּ לְהִתְעוֹרֵר!

חֵלוֹמוֹת חֲסִידִיִּים!

כִּי

רוּחַ הַקִּדְּשׁ. אֲנַחְנוּ עוֹד לֹא כְּמוֹתֵם. אֲצַלְנוּ תִּכְוֵן הַחֵלוֹמוֹת הוּא סְתֵמִי, בְּדָרָךְ כָּלֵל עַל הַדְּבָרִים שְׁחֻשְׁבָנוּ עֲלֵיהֶם בְּמִשְׁךְ אוֹתוֹ הַיּוֹם. וּבְכָל זֹאת, בְּחֻסִּדוֹת מְסֻבָּר שְׁגַם הַחֵלוֹמוֹת הַרְגִּילִים שְׁלָנוּ, גַּם בְּלִי שְׁאֲנַחְנוּ שְׂמִים לֵב, בְּאִים מְמָקוֹם מְאֹד גְּבוּהָ. יֵשׁ לָהֶם שְׂרֵשׁ רוּחְנִי. קוֹרְאִים לוֹ "אוֹר אֵין סוּף הַסּוֹבֵב כָּל עֲלָמִין", וְסְבוּב הוּא שׁוּב עָגוּל, אָבֵל אֶת זֶה כָּבֵר נִסְבִּיר בְּהַזְדַּמְנוּת אַחֲרֵת...

עַל הַגְּאוּלָּה, לָהּ אָנוּ מִיַּחֲלִים, נֶאֱמַר "בְּשׁוּב ה' אֶת שִׁיבַת צִיּוֹן הַיּוֹם כְּחוֹלְמִים". מָה הַכּוֹנֵה? בְּגִלוּת אֲנַחְנוּ בְּתוֹךְ חֵלוֹם, וְכִמוֹ בְּחֵלוֹם יְכוֹלִים לְהִיּוֹת בוֹ גַּם דְּבָרִים לֹא הַגִּיּוֹנִיִּים. מִצָּד אֶחָד אֲנַחְנוּ יְכוֹלִים לְהִתְמַלֵּא גְעָגוּעִים לְאַרְץ הַקִּדְּשׁ וּמִצָּד שְׁנֵי מִיַּד אַחַר כֵּן לְשַׁקֵּעַ בְּנֶכְרִי; אֲנִי מְסַגֵּל לְהִתְפַּלֵּל בְּכּוֹנֵה גְדוּלָּה וּמִיַּד אַחַר כֵּן לְשַׁכַּח מֵהַכֵּל וְלְשַׁקֵּעַ בְּעֵנִינִים גְּשְׂמִיִּים. אַךְ כְּאִשֶׁר תְּבוֹא הַגְּאוּלָּה נִתְעוֹרֵר

שְׂאֵלַת הַשְּׂבוּעָה:

אִיךְ רוֹאִים שְׂדוּקָא חֲדָשׁ כְּשֶׁלוֹ קָשׁוּר לְחֵלוֹמוֹת?

בֵּין הַפּוֹתְרִים נְכוֹנָה יִגְרַל פָּרְס. אֶת הַתְּשׁוּבָה יֵשׁ לְשַׁלַּח לְכַתְּבַת הַדְּאָר הָאֶלְקָטְרוֹנִי maosime@gmail.com אוֹ לְעֵנּוֹת בְּטֶלְפוֹן 079-9211452

עַד יוֹם שְׁנֵי הַקְּרוּב.

הַזְכָּה מְשׁוּבָע שְׁעָבֵר: אִיתְמַר סֵלַע מְמוֹדִיעִי

חינוך חסידי.

חדר ילדים חמים ותמים, אמונת צדיקים והתמסרות לרבי. המושגים הפשוטים- לכאורה הללו - שיש מי שאולי מתיימש מהם בדור מתוחכם כשלנו - דורשים העמקה ודיוק. שיעור מרכזי בחוברת זו עוסק בשני יסודות עיקריים של החינוך החסידי (ובעצם של החינוך היהודי בכלל...).

יסוד החינוך הוא הכרה בסמכות - ילד יהודי מתחנך על כיבוד הורים ומורים ולימוד מן הגדולים ממנו - והדבר הכרחי לקיום התורה והעברתה מדור לדור. אמנם, הכרה בסמכות יכולה להצטייר באופנים שונים - החל מתכונה הכרחית לתיקון החברה ועד לשאיפה לכינון מלכותו של המשיח. כל 'ציור' מדגיש פן אחר בנפש, והפירוט - הבא עם ההתבוננות - הופך את קבלת העול הבסיסית לרצון אמתי בתיקון עולם, ומוסיף ליראה גם גווני אהבה והערצה. החינוך התמים והפשוט - שיש הרואים בו נאיבי ופשטני - הוא בעצם חינוך למודעות חברתית ודאגה לכלל-ישראל כבר מהגיל הרך ביותר.

ונקודה נוספת באותו שיעור: החינוך החסידי מרבה בסיפורי צדיקים, שמתחילים, אליבא דאמת, מסיפורי התורה ומאגדות הש"ס. כיצד מתייחסים לסיפורים שיש בהם מן התמיהה? לכל ילד יש יחס משלו, המעיד על אופיו. ניתוח התגובות האפשריות מצויר ארבעה אבי-טיפוס - "כנגד ארבעה בניים דברה תורה" - ומנחה אותנו בדרכי החינוך.

מעוניין להצטרף לצוות המפיצים של **ואביטה?**

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?

שלח מייל לכתובת: **itiel@pnimi.org.il**

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון במספר **079-9211452**

לפניות בנושא העלון: **052-4295164**

pnimi.org.il